

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

MARKÉTA KRÍSTKOVÁ

V. ročník

**MUZEUM A ŠKOLA –
LIMITY A MOŽNOSTI JEJICH VZÁJEMNÉ SPOLUPRÁCE**

PaedDr. Nataša Mazáčová, Ph.D.

PRAHA 2010

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 9. 4. 2010

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ:

Děkuji PaedDr. Nataši Mazáčové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce.

ANOTACE V ČESKÉM JAZYCE

Diplomová práce *MUZEUM A ŠKOLA – LIMITY A MOŽNOSTI JEJICH VZÁJEMNÉ SPOLUPRÁCE* se věnuje problematice nastavení kooperace mezi školou a muzeem. Text je členěn do dvou základních částí. První, teoretická část, je věnována definici muzea jako vzdělávací instituce a vztahu ke školnímu vzdělávacímu systému. Je analyzován prostor ve školních vzdělávacích předpisech věnovaný muzeu jako zprostředkovateli vzdělávacích aktivit, jako předmětu vzdělávání i jako centru informálního vzdělávání. Ve druhé, empirické, části je zkoumán rozsah nabídky muzeí působících v hlavním městě Praze školám, zejména s ohledem na pokrytí cílů rámcových vzdělávacích programů.

KLÍČOVÁ SLOVA

škola, muzeum, spolupráce, vzdělávací cíle, kurikulum, vzdělávání, vzdělávací instituce

ANOTACE V ANGLICKÉM JAZYCE

Abstract: Master's thesis *OPPORTUNITIES AND LIMITS OF MUSEUM AND SCHOOL COOPERATION* deals with settings of the collaboration among school and museum. Thesis is divided into two basic parts. The first theoretical part is intended on definition of museum as an educational institution and its relationship to the formal school educational system. The attention is paid to the extent of presence of museum as a facilitator of educational activities, the subject of education and the informal learning centre in the national school curriculum and to the conditions for successful cooperation with schools. The second (empiric) part describes a research analysing the scope of the offer for schools in Prague provided by local museums, particularly in terms of coverage of national school curriculum goals.

KLÍČOVÁ SLOVA

school, muzeum, cooperation, educational goals, curriculum, education, educational institution

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

OBSAH

1. ÚVOD DIPLOMOVÉ PRÁCE	7
2. TEORETICKÁ ČÁST	8
2.1 SPOLEČENSKÁ ROLE MUZEA VE VZTAHU KE ŠKOLE	8
2.1.1 Práce s exponáty: "archivace vs. prezentace"	8
2.1.2 Práce s návštěvníkem: "poučení vs. zábava"	9
2.1.3 Místo ve společnosti: "svědek vs. účastník"	9
2.1.4 Sebe-určení muzea	10
2.1.5 Názory na roli muzea	10
2.1.6 Výchovně-vzdělávací a společenská úloha muzea podle Mezinárodní rady muzeí ...	11
2.2 MUZEUM JAKO VZDĚLÁVACÍ INSTITUCE.....	12
2.2.1 Vzdělávání	12
2.2.2 Vzdělávací systém	13
2.2.3 Vzdělávací instituce	14
2.3. V ČEM SE LIŠÍ A JAK SE DOPLŇUJE VZDĚLÁVACÍ POTENCIÁL ŠKOLY A MUZEA	15
2.3.1 Možnost vs. povinnost	15
2.3.2 Prezentace vs. reprezentace	16
2.3.3 Doba expozice.....	17
2.3.4 Vztah k času	18
2.3.5 Vztah ke komunitě	19
2.3.6 Projektový přístup.....	20
2.3.7 Vztah k žákům a k celoživotnímu vzdělávání	21
2.4 ŠKOLSKÉ VZDĚLÁVACÍ PŘEDPISY A MÍSTO MUZEA V NICH.....	22
2.4.1 Strategické dokumenty	22
2.4.2 Rámcové vzdělávací programy.....	23
2.5. CO POTŘEBUJE MUZEUM OD ŠKOLY	30
2.5.1 Muzeum ve školní dokumentaci	31
2.5.2 Připravenost učitelů	32
2.5.3 Připravenost žáků.....	33
2.5.4 Konstruktivní zpětná a dopředná vazba.....	34
2.6 CO POTŘEBUJE ŠKOLA OD MUZEA	36
2.6.1 Plné využití edukačního potenciálu muzea.....	36
2.6.2 Muzeum jako místo zážitku	37
2.6.3 Cyklus učení	39
2.6.4 Soustředění se na silné stránky edukace v muzeu	40
2.6.5 Konstruktivní zpětná a dopředná vazba.....	41
2.6.6 Informovanost učitelů a škol.....	42
2.6.7 Shrnutí.....	44
2.7 CO POTŘEBUJÍ ŠKOLY A MUZEA OD „TŘETÍCH STRAN“	45
2.7.1 Ministerstvo kultury a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	45
2.7.2 Výzkumný ústav pedagogický a portál www.RVP.cz	46
2.7.3 Vysoké školy.....	47
2.7.4 Profesní asociace a instituce nabízející další vzdělávání pedagogických pracovníků.	48
2.7.5 Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví.....	49
3. VÝZKUMNÁ ČÁST	50
3.1 VYMEZENÍ CÍLE PRÁCE.....	50
3.1.1 Formulace problému	50
3.1.2 Formulace cílů	50

3.1.3 Formulace hypotézy	51
3.2 CHARAKTERISTIKA A POPIS VZORKU	53
3.3 POPIS UŽITÝCH METOD	54
3.4 POPIS VLASTNÍHO VÝZKUMU	55
3.4.1 Organizace a podmínky výzkumu	55
3.4.2 Průběh výzkumu	56
3.5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	57
3.5.1 Závěry k jednotlivým hypotézám	57
3.5.2 ZÁVĚR	59
Shrnutí ověření hypotézy cíle 1: orientace muzeí na potřeby školy	59
Shrnutí ověření hypotézy cíle 2: struktura popisu nabídky edukačních programů.....	59
4. ZÁVĚR DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	60
5. SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	61
6. PŘÍLOHY	63
1. ČETNOST ODPOVĚDÍ NA JEDNOTLIVÉ OTÁZKY.....	63
2. VÝSTUPY Z DOTAZNÍKU které obsahují i popis zjištění u jednotlivých otázek.....	63
3. TYPY VZDĚLÁVACÍCH AKTIVIT	63
4. MIMI-MUZEUM	63

1. ÚVOD DIPLOMOVÉ PRÁCE

Česká republika je nesmírně bohatá země z hlediska kulturních zdrojů. K těm nejvýznamnějším patří vzdělávací systém, jehož základy byly položeny už ve středověku, a také muzea, jejichž předchůdce lze stopovat už ve stejném období.

V současné době patří naše země z hlediska počtu památek a kvality jejich správy k čelním zemím v porovnání s celým světem. V této práci si kladu otázku, zda dokážeme tuto studnici duševního a materiálního bohatství dostatečně využít pro potřeby moderní školy.

Dala jsem si za cíl pojmenovat východiska a předpoklady úspěšné spolupráce těchto dvou institucí, které se významnou měrou podílejí na formování vzdělanosti našeho národa. Zcela záměrně jsem se nevěnovala historickým aspektům spolupráce školy a muzea. Prostudovala jsem dostupnou literaturu a využila i dalších diplomových prací, které byly na toto téma publikované. Nesnažila jsem se prokázat prokázané (například že spolupráce školy a muzea je prospěšná) ani popisovat různé formy spolupráce či pedagogické techniky pro vedení školních programů v muzeu.

Tematikou spolupráce školy a muzea se zabývám od roku 2002, kdy jsem byla oslovena PhDr. Bracovou, manažerkou programu Brána muzea otevřená, abych se podílela na vedení tematického semináře pro pracovníky muzeí. Na rozmanité aspekty spolupráce muzea a školy jsem se průběžně soustředila v rámci studia oborů Výtvarná výchova i Pedagogika na PedF UK.

Měla jsem možnost lektorovat semináře v projektu Škola a muzeum pod jednou střešou, kde spolupracovaly desítky muzejních pracovníků a učitelů na společných projektech. Jako učitelka a matka i jako poučený turista jsem navštívila desítky muzeí v ČR i zahraničí. Můj pohled na problematiku je však specifický zejména profesní zkušeností v pozici vedoucí kulturního střediska, díky které jsem pochopila význam organizačních podmínek pro vzdělávací aktivity.

Jsem přesvědčena, že profesionalita spolupráce školy a muzea bude nadále vzrůstat a doufám, že tato moje diplomová práce tento záměr posílí.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 SPOLEČENSKÁ ROLE MUZEA VE VZTAHU KE ŠKOLE

V této kapitole se budu věnovat několika pohledům na instituci muzea a budu nacházet i důsledky pro spolupráci se školou. Pokusím se formulovat základní osy, podle kterých by se mělo muzeum samo definovat a díky kterým bude čitelné jako prostor poskytující službu školským institucím.

Na roli muzea ve společnosti můžeme použít tři různé pohledy. První dva sledují zřejmé, viditelné atributy každého muzea, poslední jde do meta-úrovně, ptá se na smysl a poselství muzea jako instituce.

Spektrum těchto pohledů vytváří pomyslné osy, každé muzeum se nachází někde mezi dvěma níže pojmenovanými póly.

2.1.1 Práce s exponáty: "archivace vs. prezentace"

Již několik desítek let světová laická i odborná veřejnost a posledních přibližně deset let (Brabcová, 2004)¹ vede intenzivní diskuse nad tím, zda má muzeum primárně exponáty uchovávat (tedy práce na třídění, konzervaci, restauraci, katalogizaci apod.) anebo naopak se má soustředit především na jejich prezentaci.

Samozřejmě že muzeum si udržuje obojí poslání, nicméně koncepci proč a jak se věnuje té či jiné větvi musí vedení muzea neustále obhajovat před zainteresovanými stranami, mezi něž patří zřizovatel, návštěvníci a koneckonců i zaměstnanci².

Pro školu je samozřejmě důležité, aby pracovníci muzeí zaměřovali svou pozornost na způsob prezentace exponátů. Muzea, která se příliš soustředí na jejich prostou expozici bez doprovodných aktivit, nebo dokonce která nerada pouští návštěvníky k exponátům, nejsou pro školy žádanými partnery.

---

¹ O inovativnosti tohoto pojetí podává svědectví v publikaci Brána muzea otevřená propagátorka komunitní role muzea PhDr. Brabcová

² mediálně známý je případ ředitele pražské ZOO Fejka, který "vytahoval králíky z klobouku" - viz http://www.lidovky.cz/nehci-tahat-zvirata-z-klobouku-rika-novy-sef-zoo-bobek-pg6-/lide.asp?c=A091209_124553_lide_glu

2.1.2 Práce s návštěvníkem: "poučení vs. zábava"

V moderní společnosti, orientované na vzdělávání, se muzea stala významnou složkou vzdělávání populace. Patrně nejvýznamnější roli hrála muzea v první čtvrtině dvacátého století v USA, kde ve velkoměstech nahrazovala chybějící kulturní a vzdělávací infrastrukturu.

Prezentace vzdělávání samotného, jeho marketing, se často opírá o zábavnost³. Pro kombinaci vzdělávání a zábavy se etabluje anglofonní pojem Edutainment. Pojem se nevztahuje pouze na muzeální pedagogiku, ale velmi dobře se v ní zabydluje. V případě ZOO nebo botanických zahrad je trend ještě silnější⁴.

Druhý pohled tedy sleduje rozpětí mezi poučením na jedné straně a zábavou na druhé. Za poučení zde považují jednostranné sdělení ze strany kurátora výstavy o uspořádání (prezentovaného výseku) světa, kde každý exponát a jeho umístění je důkazem, evidencí té či oné vědecké teorie.

Přestože v pedagogice existuje široká shoda na tom, že dobrá organizace vzdělávacího obsahu je významný činitel při kvalitě vzdělávání a že je vhodné nabízet žákům širokou paletu různých forem organizací obsahu, tradiční muzeum podléhá diktátu logické struktury členění světa podle vědeckých disciplín (v kategoriích, oddílech, rodech, družích, čeledích apod.) a nehledí na různé způsoby vnímání a konstrukce reality u jednotlivých návštěvníků.

Pro učitele nabízí tento rozptyl mezi poučením a zábavou velmi zajímavý materiál pro práci s žáky nad médiem muzea samotného. Díky "poučně" koncipovaným výstavám může s žáky sledovat uspořádání světa do kategorií jednotlivých vědních disciplín a podporovat jejich reflexi. Tento moment již zasahuje do třetího pohledu na práci muzeí, popsaného níže.

2.1.3 Místo ve společnosti: "svědek vs. účastník"

Muzeum bývá vnímáno jako území, na kterém jsou koncentrovány doklady, důkazy toho, jaký svět byl nebo jaký je. Britská teoretička muzeí Eilean Hooper Grinhill (Greenhill, 1992) ve své práci *Museum as a shaping of knowledge* ale tvrdí, že muzeum samotné je subjektem kulturního života. Jeho sebe-prezentace, sebe-definice, struktura expozice, to vše vypovídá o způsobu, jakým tato instituce, coby nástroj dané společnosti, nakládá s kulturou obecně. Pokud se dnes

---

³ Vyhledávač Google dnes nabízí přes milion odkazů na heslo [škola hrou](#), přes půl milionu na slova [učení hrou](#))

⁴ ZOO Praha - Zahrada, kam se chodí nejen "na zvířata" Petr Fejk, ředitel, ZOO Praha - ředitel pražské ZOO vystoupil v rámci Best practises - příkladů dobré praxe, na konferenci [Leisure Forum 2006](#)

dozvídáme o minulých kulturách z muzeí, je možné, že o naší kultuře se budoucí civilizace budou dozvídat ze studia našich muzeí.

Učitelům nabízí tento pohled cenný soubor podnětů pro nesmírně složitý problém - reflexi naší stávající společnosti, naší kultury, způsobu uvažování a dalších filosofických, antropologických a kulturologických témat⁵. Mimoto má muzeum komunito-tvornou funkci. Především je to sebe-definice komunity, která vznik muzea iniciuje, podporuje jeho provoz a dává impulzy pro případné změny⁶. Vedle toho je ale muzeum často místem samotných aktivit komunity, ať už to je výstava regionálních umělců nebo prostor, ve kterém se odehrávají společenské diskusní aktivity⁷.

2.1.4 Sebe-určení muzea

Individualita a diverzita muzeí je, mimo samotný obsah jejich sbírek, založena především v odpovědích na tyto základní otázky. Ministerstvo kultury význam této problematiky dozajista vnímá, a proto existuje několik metodických center Ministerstva kultury ČR, každé orientované na jiný z výše popsaných pohledů (Metodické centrum konzervace, Centrum pro informační technologie v muzejnictví (CITeM), Metodické centrum muzejní pedagogiky, Centrum pro prezentaci kulturního dědictví⁸.

2.1.5 Názory na roli muzea

Ačkoliv jsou školní skupiny významnou částí celkové množiny návštěvníků muzeí, nejsou jedinou. Muzea musejí reflektovat potřeby rozmanitějších skupin nežli například školská zařízení.

---

⁵ už v mateřské škole je možné pracovat s konceptem muzea - viz Příloha 4 -fotografie „Mimi-muzea“ při tematickém celku Přichází další mezi nás. Na prvním stupni základní školy lze s žáky pracovat pomocí otázek jako např. *"Kdybyste chtěli, aby mimozemšťané (popř. lidé za 1000 let apod.) chtěli pochopit, jak dnes žijeme, co byste vložili do muzea (popř. rakety jménem Muzeum apod.)?"*

⁶ např. obec, jejíž obecní úřad je zřizovatelem místního muzea, nebo národ, jehož stát je zřizovatelem národního muzea

⁷ velmi známým muzeem v tomto ohledu je Muzeum Boskovicka - uveď příklad - politické diskuse apod.

⁸ jejich anotace jsou dostupné na webu Asociace muzeí a galerií ČR

Velmi důkladnou studii na toto téma si nechal vypracovat Středočeský kraj v roce 2004, jehož výsledky se týkají výzkumné části této práce.

Podle výzkumné zprávy Muzea a galerie Středočeského kraje z roku 2004 (Konvička, 2004) se návštěvníci muzeí domnívají, že v dichotomii "archivace vs. prezentace" se muzeum má věnovat především prezentaci⁹. Samozřejmě že archivace je nezbytný předpoklad pro práci muzeí, jeví se však jako nezbytná, nikoliv postačující podmínka pro úspěšnost muzea jako instituce ve společnosti.

Vedle toho v dichotomii "poučení vs. zábava" vyznívá "hlas lidu" tak, že muzeum má nabízet především poučení. Nutno dodat, že v diskursu zmíněného výzkumu je zábava míněna spíše ve smyslu hry, spontánních aktivit, necílených na naplňování vzdělávacích cílů. Didaktické využití hry jako metody edukace zde není reflektováno a využito. Proto závěr této části zmíněného výzkumu nepovažuji za relevantní pro určení formy práce s návštěvníkem, zejména se školními skupinami.

Výzkum, který by mapoval postoj veřejnosti anebo muzejních pracovníků k třetí rovině, tedy v rovině "svědek vs. účastník" pro sledovaný region nebo pro celou republiku neobjevila, pravděpodobně z důvodu sofistikovanosti tématu a nízké míře rozšíření znalosti tohoto konceptu.

2.1.6 Výchovně-vzdělávací a společenská úloha muzea podle Mezinárodní rady muzeí

Všechny aspekty, kterým jsem se v této kapitole věnovala, jsou shrnuty v článku 2.7 Profesionálního a etického kodexu muzeí:

"Muzeum je institucí sloužící společnosti a jejímu rozvoji a musí tedy být pro veřejnost otevřeno (i když v případě některých úzce specializovaných muzeí je okruh návštěvníků omezen).

Jednou ze základních povinností muzea je rozvíjet svoje výchovně-vzdělávací působení a rozšiřovat je na stále širší vrstvy veřejnosti, místní populace nebo specializované skupiny, kterým má sloužit. Mělo by poskytovat veřejnosti možnost, aby se aktivně zapojila do rozvoje muzea a podporovala jeho cíle a činnost. Spolupráce s veřejností je nedílnou součástí naplňování výchovně-vzdělávací role muzea a k jejímu uskutečňování může muzeum zaměstnávat kvalifikované pracovníky."

Jedná se o velmi precizní formulaci, která působí velmi přesvědčivě. Domnívám se nicméně, že je důležité provést analýzu, kterou jsem nastínila v předešlých odstavcích, aby se zviditelnily

---

⁹ Citace: *Výsledky výzkumu ukazují, že veřejnost dává přednost určení muzeí jako edukativních institucí, ovšem určených především veřejnosti, tedy prezentujících své sbírky. - strana 16)*

nároky a očekávání, které mohou přinášet zainteresované osoby i instituce, a aby se každé jednotlivé muzeum mohlo rozhodnout pro cestu sebe-prezentace a sebe-určení jako služby pro veřejnost.

2.2 MUZEUM JAKO VZDĚLÁVACÍ INSTITUCE

Obě instituce, muzeum i škola, mají ve svém poslání definováno vzdělávání (části) populace. V této kapitole nastíním rozdíl v tom, do jaké míry jsou zodpovědné za dosahování cílů vzdělávání. V první řadě však musím objasnit tři základní pojmy, na kterých tato úvaha může být vystavěna: vzdělávací systém, vzdělávací instituce a vzdělávání. Budu vycházet z jejich definic v legislativě a v Pedagogickém slovníku (Mareš, 2003). Je zřejmé, že není třeba obhajovat jejich platnost pro školy. Budu je tedy aplikovat na praxi vzdělávání v muzeu.

2.2.1 Vzdělávání

Jak tvrdí autoři Pedagogického slovníku, jde o *základní pojem pedagogické teorie a praxe, avšak stále diskutovaný a nedostatečně ujasněný. Navíc v české pedagogické terminologii se nesprávně zaměňují výrazy "vzdělání" a "vzdělávání"*.

Dále vymezují několik pohledů, kterými lze pojem vzdělání nazírat: osobnostní, obsahový, institucionální a socioekonomický. Poslední jmenovaný pohled se k našemu tématu prakticky nevztahuje (jde o charakteristiku populace).

Obsahový pohled se vztahuje ke kurikulu škol a předmětů a vůči muzeím nemá závazný vztah. Muzea mohou, ale nemusejí sledovat školní vzdělávací cíle. Nicméně popis obsahu vzdělávání v muzeu je nejčastější způsob jejich prezentace, často, zejména v případě tematicky změřených muzeí, jej mají uvedený přímo v názvu (Muzeum starých řemesel, Muzeum másla apod.). Koneckonců i příslušný zákon (viz kapitola Definice muzea) nařizuje muzeím, aby obsah sbírek prezentovala. Zdůrazňuji však, že obsah sbírek se může zcela míjet s obsahem vzdělávacích předpisů školy.

Praxi muzeí je blízko pohled osobnostní, kde se vzdělávání "*chápe jako součást socializace jedince*". V další kapitole zdůrazňuji akulturační, socializační roli muzea. Ačkoliv muzea obvykle nepřistupují k měření dosažených znalostí či posunů v dovednostech, postojích či návycích, zcela jednoznačně se muzea svou prostou existencí podílejí na procesu socializace žáků, kteří je navštíví. Jedná se o část tzv. skrytého kurikula, které není kodifikováno ve vzdělávacích předpisech, ale které má vliv na osobnost žáka a jeho vztah k okolí.

Nejsložitější vazbu vnímám u pohledu "institucionální pojetí vzdělávání". Zde je význam pojmu velmi "pedago-centrický", orientovaný na školní prostředí. Muzea ale rovněž lze označit za společensky organizované instituce, které mají coby součást svého poslání i vzdělávání. *Vzdělávání je společensky organizovaná činnost zabezpečovaná institucí (školství). Vzdělání jakožto instituce je ve společnosti bohatě diferencováno prostřednictvím vzdělávacích cyklů, stupňů a druhů a jiné. Běžně se takto rozlišuje základní vzdělání, středoškolské vzdělání, vysokoškolské vzdělání.* Toto vymezení nepřipouští podíl jiných institucí na systému vzdělání. Je to však, vzhledem ke skutečnosti, že Školský zákon ani národní strategie vzdělávání¹⁰ systematicky nespojují práci jednotlivých vzdělávacích institucí a nepojmenovávají přesně rozhraní pro jejich spolupráci, obraz dnešní reality vztahu školy a muzea. Tím se dostáváme k pojmu vzdělávací systém.

2.2.2 Vzdělávací systém

Vzdělávací systém, resp. vzdělávací soustavu, definuje Školský zákon takto: § 7 *Vzdělávací soustava, školy a školská zařízení (1) Vzdělávací soustavu tvoří školy a školská zařízení podle tohoto zákona.* Muzea tedy z tohoto pohledu do vzdělávacího systému nepatří.

Pedagogický slovník jej nicméně definuje jako *Soubor všech školských a jiných vzdělávacích institucí, jejich fungování a prostředky (vč. legislativních), které v zemi zajišťuje realizaci vzdělání.* Připouští tedy možnost, že se na vzdělávání podílejí i jiné instituce (což v definici vzdělávání zahrnuto nebylo), ovšem za předpokladu, že jde o instituce vzdělávací.

---

¹⁰ Muzeím se věnuje Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice, nicméně z aktuálních národních strategií vzdělávání (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR (který podporuje nadřazený dokument Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008 - 2015) ani Strategie celoživotního učení ČR problematice vzdělávání v muzeu nevěnují pozornost

2.2.3 Vzdělávací instituce

Opět považuji za nutné uvést plnou citaci: *Instituce tvořící vzdělávací systém. Hlavní funkcí a obsahem jejich činnosti je poskytovat vzdělávání určitým skupinám populace. Vzdělávací instituce zřizuje stát, církve, soukromé právnické osoby, nadace, podniky, místní komunity a jiné.* Jak bylo zmíněno v kapitole Definice muzea, vzdělávací činnost patří mezi zákonem nařízené veřejné služby (*služby, které slouží k uspokojování kulturních, výchovných, vzdělávacích a informačních potřeb veřejnosti - Zákon č. 122/2000 Sb.*). Vzdělávací činnost je proto jednou z hlavních funkcí a obsahem činnosti muzea jako instituce. Zřizovatelé muzeí se rovněž překrývají s výčtem, který nabízí v tomto odstavci citovaná definice.

Školský zákon pojem vzdělávací instituce nepoužívá.

Lze tedy závěrem konstatovat, že muzea coby vzdělávací instituce se v rámci vzdělávacího systému podílejí na vzdělávání, a to v částečném souladu s českou legislativou (muzea nejsou součástí formálního vzdělávacího systému, patří však mezi instituce informálního vzdělávání v rámci celoživotního učení) a v plném s obecně přijímanou pedagogickou terminologií. Tento náleží zní možná banálně, nicméně opora v právních dokumentech je důležitá pro strategické plánování samotných vzdělávacích institucí i složek státní správy, které se problematice věnují, a může mít vliv i na způsobilost těchto institucí při žádostech o granty na vzdělávací činnost.

Otázkou zůstává, zda se jako vzdělávací instituce chápou samotná muzea. Dlužno dodat, že jde o strategické rozhodnutí každého z nich, zákonný nárok na tuto kvalitu neexistuje. Každopádně se muzeum může podílet na vzdělávání unikátním způsobem, ať už v rovině celoživotního vzdělávání nebo spolupráce se školou, díky které se podílí na naplňování edukačních cílů tříd, škol a v důsledku školské soustavy. A mnohá muzea to skutečně dělají¹¹.

---

¹¹ tematicky rozčleněné příklady dobré praxe popsány například v publikaci Brána muzea otevřená

2.3. V ČEM SE LIŠÍ A JAK SE DOPLŇUJE VZDĚLÁVACÍ POTENCIÁL ŠKOLY A MUZEA

Mnohé práce na podobné téma se vrhají na popis "dobré praxe" a technik práce se školním návštěvníkem v muzeu. Mám za to, že jeden z důvodů, proč jsou návštěvy muzea považovány školními pracovníky spíše za výlet než za cílenou vzdělávací aktivitu (Brabcová, 2004, str. 28), je nedostatečné pochopení odlišnosti muzea a školy jako prostředí pro učení. Nejedná se mi zde o materiální stránku věci (dostupnost, velikost, vybavení prostor apod.), která je samozřejmě velmi významná, ale o institucionální, gnozeologický pohled a pohled psychologie učení. Pokud si obě strany případného "partnerství pro učení" nebudou uvědomovat svou bytostnou odlišnost a nebudou respektovat zájmy druhé strany, bude spolupráce vždy poněkud rozpačitá. Spokojenost totiž přináší soulad očekávání a reality, očekávání, která z reality nevycházejí, bývají málokdy naplněná.

2.3.1 Možnost vs. povinnost

RNDr. Žalman, který je autoritou hovořící o problematice muzejnictví za Ministerstvo kultury ČR, přesvědčivě argumentuje, že muzeum *může doplňovat vzdělání, upevňovat znalosti pomocí prožitku z kontaktu s autentickými svědky minulosti, verifikovat naučené, motivovat k dalšímu vzdělávání, pomáhá porozumět naučenému, vnímat souvislosti a obecně chápat svět s minulostí, přítomností a budoucností – to všechno muzeum může, ale nemůže – samo o sobě – vzdělávat ve smyslu učení.* (Žalman 2004).

Muzeum tedy slouží jako místo, kde se mohou vzdělávací aktivity realizovat, nemůže však sloužit jako garant pro dosahování vzdělávacích cílů.

Tato myšlenka koresponduje i s českou legislativou, která, jak bylo zmiňováno v kapitole věnované definici muzea, ukládá muzeím povinnost prezentovat sbírky a tím podporovat vzdělávání, nemá však stanoveny vzdělávací cíle ani povinnost je na jakékoli úrovni formulovat.

Některá muzea jsou připravena systematicky se podílet na naplňování školních vzdělávacích cílů, odpovědnost za jejich dosažení je však vždy na straně učitele a žáka.

2.3.2 Presentace vs. reprezentace

Jak jsem zmínila v kapitole Společenská role muzea, základní činností muzea je archivace a prezentace sbírkových předmětů. Základní činností školy je naplňování edukačních cílů. Pro jejich naplnění škola potřebuje zajistit jistou přítomnost veškerého obsahu kurikula. Protože se školní kurikulum dotýká nesmírně rozsáhlého výseku světa (často si dokonce jeho tvůrci kladou ambice postihnout jej v jeho celistvosti), není možné vtěsnat jeho obsah do školní budovy. Nemluvím samozřejmě pouze o hmotném světě, součástí školního kurikula je předávání a kultivace myšlenek, hodnot, návyků apod. Základním přístupem ke světu z hlediska školy je jeho reprezentace. Nepoužívám tento pojem ve smyslu psychologickém, nýbrž didaktickém. Jednotlivé obsahy kurikula jsou před-stavovány, za-stupovány, uváděny prostřednictvím sdělení učitele a pomůcek. Škola, resp. učitel, reprezentuje žákům svět. Dominik Dvořák (Dvořák, 2007) tvrdí, že dovednost nacházet rozmanité didaktické reprezentace (vůči stylu učení žáků apod.) je základem kompetencí učitele.

Školy bývají vybaveny v rámci "kabinetů", sbírek a specializovaných učeben vybaveny specifickými pomůckami, které slouží k podpoře výuky. Kabinety vlastně mohou být chápány jako soukromá muzea škol, rozdíl je však v tom, že sbírkové předměty jsou v tomto případě určeny výhradně pro výukové potřeby, pokud tuto funkci nenaplnují, pouze zatěžují školní repositář. Muzea oproti tomu mají povinnost uchovávat předměty, které nemají praktické využití.

Naproti tomu muzea nabízejí svět, resp. jeho části coby muzeálie, "ostentativně". Ostenze je sdělování pomocí originálu (Dobravová, 2002), ukazování (také prezentace), tedy prostřednictvím originálů¹², zprostředkováno přímé setkání žáků s exponáty. Práce s muzeáliemi je základní činností muzea, školy jí v tomto nemohou konkurovat, ani by tato snaha neměla smysl. Z těchto důvodů Alexandra Brabcová uvádí kapitolu o Objektovém učení (Brabcová 2003, str. 380) slovy "*Objektové učení je základem všech disciplin vzdělávání v muzeu, protože využívá pro učení muzejní sbírky*". Předesílám zde význam objektového učení či učení se z objektu, kterému budu věnovat zvláštní kapitolu.

To, co muzea reprezentují, je rovněž kontext, ve kterém se sbírkové předměty nacházejí. Představují různé formy kategorizování skutečnosti, přiřazování jednotlivých objektů do skupin, oborů apod. Tato nabídka pohledů na realitu nemusí být vždy ze strany muzea, žáka nebo učitele

---

¹² Pro edukační programy je možné používat i repliky (Durbin 2001, s.26), ve věku manipulace s dětským spotřebitelem pomocí brandů (značek) má ale pojem originálu a jeho přítomnost mimořádný edukační náboj.

reflektována, vytváří však prostor, ve kterém se žáci učí, a ovlivňuje jejich vnímání a přijímání reality¹³.

2.3.3 Doba expozice

Termín expozice je velmi rozšířený, má svůj význam v muzeologii, pedagogice, psychologii nebo například teorii fotografování. Pro téma této práce je důležitý rozdíl mezi délkou trvání vjemu žáka a délkou trvání tvaru dané prezentace muzejních sbírek.

Jedním z hlavních úkolů muzejních pracovníků je příprava "dlouhodobé výstavy" - expozice. Příprava může trvat měsíce, expozice stojí třeba několik let. Muzejní pracovníci se s ní dlouhodobě sžívají, připadá jim jako samozřejmá součást prostoru muzea, kontext exponátů už není předmětem reflexe.

Naproti tomu žáci jsou vystaveni účinkům této expozice velmi krátkou dobu. Jen výjimečně mohou během jedné návštěvy projít celou expozici, natož vstřebat její obsah a kontext. V tomto exponovaném čase (zde míněno coby horlivě prožívaném) mohou dojít k intenzivnímu prožitku, pořídít si o něm krátký záznam, ale prožitek je nutné skutečně vstřebat, zažít, aby měla návštěva skutečný dopad na žákovu osobnost. Řízené připomínání, opakování a organizované nalézání souvislostí mezi prožitkem v muzeu a ostatními vjemy a informacemi je základ pro učení se novým obsahům a významům. Role učitele je tedy nasnadě. Musí žákům zajišťovat reprezentaci expozice poté, co ji fyzicky opustí, aby byla návštěva muzea skutečně edukačně vytěžena. Expozice exponátů v muzeu vůči jednotlivým žákům je tedy dočasná, expozice coby výstava čeká na případný návrat žáka a nabízí se dalším zájemcům o duševní obohacení.

---

¹³ velmi zajímavý projekt, který pracuje právě s touto meta-rovinou učení se v muzeu, je Young Curators připravený Princetown university. Projekt měl připravenou metodiku pro učitele i muzejníky a sadu pracovních listů pro žáky, které je krok za krokem prováděli prostorem muzea a jeho procesy. Děti si předtím, než se vůbec pustí do práce na tématu, osvojily dovednosti práce kurátora, včetně systému třídění muzeálií, možností archivace apod. Po tomto vstupním projektu jsou vybaveny na to přijímat sdělení v muzeu s ohledem na kontext, ve kterém tato sdělení vznikají. Projekt vede ke kritickému myšlení, k orientaci ve strukturách myšlení a k reflexi kultury společnosti. Tyto velmi ambiciózní cíle může muzeum zprostředkovat, jak jinak, svou existencí, přítomností - prezentací.

2.3.4 Vztah k času

Moderní školství se snaží hledět do budoucnosti a z předvídatelných trendů vyvozovat cíle vzdělávání. Děje se tak prostřednictvím strategických dokumentů, národních koncepcí vzdělávání (Bílá kniha, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007, Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008 – 2015), Strategie celoživotního učení České republiky apod.), jejichž záměry se prostřednictvím kurikulárních dokumentů (především Rámcových vzdělávacích programů) dostávají do školní praxe. Školství tedy formuje přítomné edukační aktivity podle kvalifikované představy budoucnosti. Budoucnost je určující čas pro přemýšlení učitele a žáků.

Muzea vedle toho žijí z minulosti a žijí přítomností. Jistěže i jejich pracovníci sledují trendy ve společnosti a pokoušejí se je ovlivňovat interpretací svých sbírek a formou aktivit, které muzeum realizuje¹⁴, nicméně tyto záměry vůči budoucnosti nejsou institucionalizované (neexistuje centrální předpis, který by muzeím určoval, podle čeho se mají řídit ve výběru témat), formálně zacílené (nemají podobu cílů sdílených napříč muzejní profesní komunitou) ani reflektované (neexistuje proces, který by vyhodnocoval, jak muzea přispívají k formování budoucnosti).

Učitelé a muzejní pracovníci se tedy nacházejí na průsečíku času a musejí si tyto vektory pozornosti uvědomovat. Tato situace může být využita jako inspirace pro obě strany. Muzea mohou zacílit svou činnost podle cílů vzdělávacího systému nebo i konkrétní třídy či dokonce žáků, aniž by tím musela utrpět jejich autonomie. Školní výuka může zároveň získat na jistotě díky evidenci (prezentaci) minulosti, jejíž reflexe v přítomnosti dává smysl cílům pro budoucnost. Nelze totiž vybrat dobrou cestu pouze se znalostí cíle, je nutné znát i stávající souřadnice.

---

¹⁴ Například tematická výstava k výročí založení státu zdůrazňuje státnost jako hodnotu, komunikuje ji veřejnosti a prostřednictvím přednášek, diskusí i třeba výukových aktivit se snaží tuto hodnotu reflektovat a prosazovat.

2.3.5 Vztah ke komunitě

Obě společenské instituce, muzeum i škola, mají za úkol spoluvytvářet místní společenství. Existují formalizovaná hnutí škol (např. vzdělávací program Začít spolu), která se explicitně orientují na zapojení rodičů a veřejných institucí do školních dějů a zároveň se snaží upravit třídní kurikula tak, aby se děti cítily být součástí společnosti a využívaly možnost ji ovlivňovat (např. Projekt Občan). Školy mají ze zákona povinnost vytvářet Školní radu, která má být jakýmsi garantem zapojení školy do místních společenských dění.

I na straně muzeí lze pozorovat celou řadu aktivit, které podporují vznik místních společenství či zvyšují kvalitu komunitního života¹⁵. Vycházejí především z místních tradic, příběhů, unikátů apod.

Spoluprací muzea a školy dochází k dalšímu upevnování vztahu žáků k místu, kde žijí. Uvědomují si, že hodnoty, které jim škola "reprezentuje", nejsou jen součástí nějakého umělého, "školního světa".

---

¹⁵ Několik příkladů je uvedeno v kapitole Muzeum jako centrum místního společenství - komunitní muzea v publikaci Brabcová, 2003

2.3.6 Projektový přístup

Mnoho výukových aktivit, které se odehrávají na pomezí školy a muzea, se nazývají projektem. Vladimír Just ve svém slovníku floskulí (Just, 2009) označuje slovo projekt jako nadužívané a vyprázdněné. Slovem projekt se skutečně označuje mnoho aktivit, které nenaplňují jeho původní význam. Navíc si každý obor vytváří svou vlastní terminologii a velmi často je v ní i pojem projekt ve specifickém významu. Učitelé často používají slovo projekt pro tematické celky, které vyučují projektovou metodou, muzejní pracovníci díky svému zapojení často používají stejný termín pro označení aktivit, které vykonávají v rámci grantu dotovaného z ESF apod. Protože se pohybujeme na území dvou odlišných kultur, je pro hlubší spolupráci učitele a muzejního pracovníka důležité objasnit si navzájem, co slovem projekt vlastně míní.

Vedle muzea a školy je termín velmi často využíván v oblasti služeb a výroby. Existuje dokonce česká státní norma¹⁶, která podává tuto definici: *Projekt je jedinečný proces sestávající z řady koordinovaných a řízených činností s daty zahájení a ukončení, prováděný pro dosažení cíle, který vyhovuje specifickým požadavkům, včetně omezení daných časem, náklady a zdroji.*

Takto obecně znějící definice projektu, která je užívána napříč obory a podpořena komplexní pracovní metodikou¹⁷ by měla vyhovovat oběma stranám a přinutit je k zamyšlení nad otázkami

- jaké jsou sdílené cíle našeho společného projektu a jaké cíle sleduje učitel, muzejní pracovník a jak zní edukační cíl určený žákům

- kdo je odpovědný za realizaci jeho jednotlivých fází

- jaké jsou zainteresované strany (stakeholders) a kdo a jak s nimi bude komunikovat atd.

Projektový přístup a projektové myšlení odpovídá nárokům zrychlujících se ekonomických dějů způsobených globalizací a rychlým technologickým vývojem. Společné úsilí učitele a muzejního pracovníka může výrazně napomoci žákům v přípravě na svět práce. Mimo jiné může práce na společném projektu inspirovat a zvýšit profesní kompetence obou zúčastněných profesionálů, učitele i muzejního pracovníka.

---

¹⁶ Systémy managementu jakosti -Směrnice pro management jakosti projektů ČSN ISO 10006, Český normalizační institut, 2004

¹⁷ Česká společnost pro projektové řízení je oprávněna akreditovat vzdělávací instituce a certifikovat projektové manažery dle mezinárodního standardu International Project Management Association

2.3.7 Vztah k žákům a k celoživotnímu vzdělávání

V kapitole Muzeum jako vzdělávací instituce jsem obsáhle analyzovala postavení muzea vůči vzdělávacímu systému. Nyní se budu věnovat některým dalším aspektům a odlišnostem muzea a školy vůči vzdělávání obecně.

Obě instituce mají zákonnou povinnost se vzdělávání věnovat, každá však má jiné nároky. Na žáky se vztahuje povinná školní docházka, povinná "muzejní docházka neexistuje". V kapitole Školské vzdělávací předpisy a místo muzea v nich se budu podrobněji věnovat tématu povinností školy učitele zahrnout do školního, respektive třídního kurikula spolupráci s muzeem, a návštěvy muzeí se ve velké míře skutečně organizují. Zatímco však docházce do školy se žáci vyhnout nemohou, účasti na výukových aktivitách, které se odehrávají mimo prostor školy, se mohou se souhlasem rodičů zříct. Učitel proto musí jednoznačně prokázat, že návštěva muzea není výlet nebo zábava, ale pevná součást školního vzdělávání.

Muzea se rovněž nemusí řídit vzdělávacími předpisy. Kompetentní učitel jistě dokáže zajistit kvalitní vzdělávací aktivity i v muzeu, které se na spolupráci se školou nijak neorientuje, avšak případná součinnost je ze strany muzeí dobrovolná (byť nepochybně prospěšná a žádoucí). Muzea, která se věnují práci se školními předpisy, zaslouží proto ocenění ze strany školy i komunity, které může být projevono formou děkovného dopisu vedení muzea či zřizovateli, pozitivním zápisem do knihy návštěv či školou iniciovaných propagací činností muzea ve škole i v lokálních médiích.

Pokud muzea nepatří do formálního systému vzdělávání dle školského zákony, nepochybně patří do systému celoživotního vzdělávání. Poskytují vzdělávací služby širokému spektru populace a patří k nejatraktivnějším místům informálního vzdělávání. Kompetence k učení je nezbytnou součástí moderního kurikula, příprava žáků na využívání instituce muzea v jejich celoživotním vzdělávání by měla patřit mezi cíle, které učitel při spolupráci s muzeem sleduje.

Kapitolu si dovoluji zakončit glosou Jiřího Žalmana, vedoucího oddělení muzeí a galerií odboru ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií Ministerstva kultury České republiky: "Muzeum i škola mají při zprostředkování vzdělání značný význam, jejich role jsou nezastupitelné, ale nikoliv totožné, každá z těchto rolí sama o sobě nezaručuje optimální výsledek, a proto je pro efektivnost vzdělání přínosem jejich spolupráce (Žalman, 2004)."

2.4 ŠKOLSKÉ VZDĚLÁVACÍ PŘEDPISY A MÍSTO MUZEA V NICH

Významným činitelem ve vztahu školy a muzea jsou školské vzdělávací předpisy. Vedle strategických dokumentů, které přijímá vláda ČR, vytváří kurikulární dokumenty MŠMT (státní úroveň - rámcové vzdělávací programy) a následně školy samotné (školní vzdělávací programy).

2.4.1 Strategické dokumenty

Ačkoliv se na poli spolupráce školy a muzea děje mnoho zajímavého a muzea se skutečně na mnoha místech proměnila v centra komunity a vzdělávání, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR ani nadřazený dokument Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008 - 2015), který podporuje, problematice vzdělávání v muzeu nevěnuje pozornost. Zmínka o využívání muzeí dokonce není ani ve Strategii celoživotního učení ČR, která by měla instituce informálního vzdělávání jistě propagovat.

Muzea dostávají určitý prostor v Bílé knize, která sloužila jako východisko pro tvorbu rámcových vzdělávacích programů. Přesto ani zde není pojmenována možnost spolupráce se školou. Muzeum je vnímáno jako součást zájmového vzdělávání a využívání volného času (str. 55), zájmového a občanského vzdělávání v dospělosti (str. 84) a v závěru Bílá kniha pobízí ke zvýšení úlohy¹⁸ kulturně-výchovných institucí a občanských sdružení ve vzdělávání a výchově, mezi kterými jmenuje i muzea. Při studiu těchto dokumentů lze nabýt dojmu, že stát příliš nepočítá s využíváním potenciálu muzeí v oblasti vzdělávání společnosti. Jak uvádím v závěru této diplomové práce, takový přístup je společensky nežádoucí. Naštěstí, jak bylo zmíněno v úvodu kapitoly, společná vůle vedení škol a učitelů může vést k dobré a oboustranně prospěšné spolupráci s muzei.

---

¹⁸ Jako formulace opatření, pobídky k akci institucí, je "zvýšení úlohy" poněkud vágní formulace. Patrně i z tohoto důvodu je spolupráce škola muzeí stále velmi neformální a neorganizovaná.

2.4.2 Rámcové vzdělávací programy

Na Bílou knihu navazují rámcové vzdělávací programy, které na národní úrovni vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy.

Rámcové vzdělávací programy přenesly odpovědnost za plánování výuky z velké části na školu a její učitele. Tento krok nesmírně usnadňuje využití muzea pro naplňování vzdělávacích cílů, protože škola a potažmo učitel se mohou do velké míry svobodně rozhodnout, jakým způsobem mohou tyto rámcové cíle naplňovat. Vedle toho ale vzniká možnost, že školy budou nabídku muzeí zcela ignorovat, před čímž varují představitelé Ministerstva kultury ČR¹⁹.

Problematice spolupráce školy a muzea a významu zmíněných předpisů se dlouhodobě věnuje Mgr. Markéta Pastorová²⁰, která ve svém článku publikovaném na metodickém portálu www.RVP.cz tvrdí, že *Pro konstrukci obsahu edukačních programů muzeí a galerií je třeba nejen porozumět základním školským dokumentům, ale je třeba s nimi dlouhodobě a cíleně pracovat*. V článku dále uvádí tři roviny, ve kterých se může obsah edukačních programů vztahovat k RVP:

- 1/ k vybranému vzdělávacímu obsahu (zahrnuje očekávané výstupy a učivo) určitého vzdělávacího oboru
- 2/ k vybraným tematickým okruhům průřezových témat
- 3/ k vhodnému propojení učiva a tematického okruhu průřezového tématu

Tento přístup lze dobře aplikovat na úrovni základní školy, jak bude patrné z mého textu níže, u předškolního a gymnaziálního vzdělávání to prakticky není možné, protože tematika muzea či spolupráce s muzeem v nich není obsažena.

Domnívám se, že pohled školských vzdělávacích předpisů na muzea může být rozšířen o další hledisko. Tyto normy

- definují, které vzdělávací cíle lze naplnit prostřednictvím spolupráce s muzeem,
- formulují nárok na podporu žádoucího vztahu školy nebo žáka vůči muzeu muzea,
- vytvářejí organizační předpoklady pro realizaci výuky v muzeu.

---

¹⁹ pozn.: Budu tedy polemizovat s tvrzením RNDr. Žalmana (Žalman 2004, str 7), že ze strany muzea *"existuje nabídka, ale nikoliv na základě poptávky"*. Poptávka může být do jisté míry definována ve školních vzdělávacích předpisech a muzea mohou svou nabídku podle nich vytvářet a komunikovat. Mohou pak školám a učitelům, hrubě řečeno, tvrdit "uděláme část práce za vás".

²⁰ Tato pracovnice výzkumného ústavu pedagogického vede mnohé semináře pro pracovníky muzeí, při kterých jim přibližuje zejména tematiku Rámcových vzdělávacích programů.

V prvním případě je tedy muzeum zprostředkovatelem učení, ve druhém je jeho předmětem, ve třetím jeho prostorem.

V této kapitole se budu věnovat všem těmto otázkám. Protože jsem nenašla práci, která by analyzovala postavení muzeí v dokumentech týkajících se vzdělávací a školské politiky, uvádím v příloze citace z jednotlivých dokumentů. Používám v textu i argumenty, které jsou založeny na výzkumu, který je předmětem druhé části této diplomové práce.

V této práci se budu věnovat těmto platným vzdělávacím předpisům:

- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
  - o Další akreditované programy pro základní vzdělávání
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

Z důvodu zjednodušení, které vnímám jako potřebné vzhledem k rozsáhlosti tématu spolupráce muzea a školy jsem opominula rámcové vzdělávací programy pro Základní vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy.

Jistě zajímavý by byl pohled na RVP pro Základní umělecké vzdělávání, nicméně považuji problematiku základních uměleckých škol za příliš specifickou a většina tezí a informací, se kterými pracuji, by potřebovala specifikaci vůči tomuto typu škol. Navíc není tento RVP v době tvorby této práce schválen jako platný, existuje pouze jeho pilotní verze.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Ačkoliv existuje poměrně široká nabídka vzdělávacích programů muzeí pro mateřské školy, která je dokonce strukturovaná podle klíčových kompetencí a vzdělávacích oblastí²¹, samotný RVP PV se vůči muzeím nijak nevymezuje. V obecné rovině hovoří např. o potřebě výletů a pozorování (kulturního) života, kde je možné představit si zapojení muzea coby reprezentanta kultury a atraktivní cíl výletu. O tom, že je možné v muzeu dosahovat vzdělávacích cílů, není v RVP PV ani zmínka. Dokonce lze najít ustanovení v kapitole 10. Zásady pro zpracování školního vzdělávacího programu (RVP PV, s. 41), které může učitele, toužícího realizovat společný projekt s muzeem, velmi znejistit (pozn.: návštěva muzea je totiž činnost, která běžně probíhá za úplatu, z textu RVP PV tedy vyplývá, že jde o „nadstandardní“ službu, která není součástí školního vzdělávacího programu.

---

²¹ tuto skutečnost dokládají nálezy výzkumu, který jsem v rámci této diplomové práce uskutečnila, konkrétně jde o odpovědi na otázku 4.1. Nabídka programů pro specifický vzdělávací stupeň a dále otázky 5.1. Předškolní vzdělávání - mateřské školy, 5.1.1. MŠ - Klíčové kompetence, 5.1.2. MŠ - vzdělávací oblasti

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Podle RVP PV se na druhém stupni základního vzdělávání má pracovat více životem mimo školu²². Sousedství „mimo školu“ se v tomto smyslu objevuje v textu RVP ZŠ ještě osmkrát, nikde však ve smyslu podpory vzdělávání mimo školu (tedy i v muzeu).

Muzea jako taková jsou explicitně citována pouze v jediném místě dokumentu²³.

Povinností školy je vypracovat podle RVP ZŠ vlastní Školní vzdělávací program - ŠVP.

Pokud je pro školu důležitá spolupráce s muzeem, je nezbytně nutné kodifikovat tento záměr do ŠVP. Tím učitel legitimizuje aktivity realizované v muzeu a získává pro ně statut aktivit výukových.

MŠMT předložilo školám pro tvorbu ŠVP Manuál, Strukturu ŠVP (jakousi osnovu pro každou školu) a Komentář ke struktuře ŠVP, kde vysvětluje jednotlivé body této osnovy a nabízí příklady k využití.

V této osnově může být popsáno muzeum coby partner školy v kapitole

2. Charakteristika školy, v bodech

- vybavení školy (materiální, prostorové, technické, hygienické)
- dlouhodobé projekty, mezinárodní spolupráce
- spolupráce s rodiči žáků a jinými subjekty (školskou radou, školskými poradenskými zařízeními, místními a regionálními institucemi aj.)

3. Charakteristika ŠVP, v bodě

- zaměření školy

V každé z těchto odrážek lze specifikovat způsob dosahování edukačních cílů prostřednictvím spolupráce s muzeem nebo záměr budování vztahu žáků s muzeem jako výchovného nebo vzdělávacího cíle. Zde je také možné uvést organizační podmínky spolupráce a opatření týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví apod.

---

²² RVP ZV s. 10: *Pojetí základního vzdělávání na 2. stupni je budováno na širokém rozvoji zájmů žáků, na vyšších učebních možnostech žáků a na provázanosti vzdělávání a života školy se životem mimo školu*

²³ Člověk a jeho svět - popis oblasti a dále pak jeden bod mezi očekávanými výstupy jednoho tematického okruhu (Lidé a čas)

Projekty v muzeu tedy vyžadují ze strany učitele značnou míru kreativity anebo zakotvení v ŠVP. Podle mě dostupných informací není v tomto ohledu stav ŠVP zkoumán ani monitorován²⁴, v kapitole 13. Rozvoj vztahů školy/školského zařízení s partnery, bodě Škola/školské zařízení spolupracuje i s dalšími partnery při vytváření nabídky zájmových činností).

Další akreditované programy pro základní vzdělávání

Oproti RVP ZŠ, které je zřetelně skoupé na pobídky škol ke spolupráci s muzeem, je této příležitosti (rozšířit prostor pro realizaci školního vzdělávání) věnován mnohem větší prostor v dokumentech staršího data, které však stále zůstávají v platnosti, tedy

Základní škola

Národní škola

Obecná škola

Jde samozřejmě o mnohem rozsáhlejší dokumenty, které se mírou specifikace cílů a podmínek vzdělávání liší od RVP ZŠ²⁵ ale také od většiny Školních vzdělávacích programů²⁶.

Nicméně každý z těchto programů se věnuje muzeu jako

- doporučenému místu pro realizaci výukových činností
- kulturnímu fenoménu, který je samotným obsahem vzdělávání

Dlužno podotknout, že organizačním aspektům případné spolupráce s muzeem není v těchto kurikulích věnována pozornost. Pro školy a učitele, kteří hledají inspiraci pro kodifikaci vztahu jejich školy a muzea, však mohou tyto tři vzdělávací programy poskytnout značnou inspiraci.

---

²⁴ Neexistuje tematická zpráva České školní inspekce, která by se problematiky spolupráce školy a muzea věnovala. Částečně by se mohla situace v budoucnu analyzovat pomocí inspekčních zpráv vytvořených podle dokumentu ČŠI Kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání a školských služeb České školní inspekce na školní rok 2009/2010

²⁵ toto je zcela v pořádku, přílišná deskriptivnost determinant vzdělávacího procesu umenšovala prostor pro využití lokálních zdrojů školy a přizpůsobení se demografickým, ekonomickým apod. podmínkám, ve kterých škola „žije“

²⁶ které do takové míry podrobnosti a elaborace jednotlivých částí kurikula jen těžko mohou dojít, protože jsou oproti odborným týmům, které akreditované vzdělávací programy sestavovaly, limitováni odborně, personálně i termínově

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

na gymnázium jsou v naší společnosti kladeny vysoké nároky a s jeho výstupy jsou spojena vysoká očekávání. Rámcový vzdělávací program hovoří o všeobecném rozhledu a přípravě pro vysokoškolské a další terciární vzdělávání apod. i o přípravě na celoživotní vzdělávání jako o svých cílech²⁷.

O vzdělávání v muzeích a učení se o muzeích však není v celém dokumentu ani jedna zmínka. Jen výjimečně, ve dvou případech, lze hovořit o nepřímé vazbě na oblast muzeí, konkrétně při charakteristice průřezových témat, kdy je zmíněna možnost využití "vhodných příležitostí" (...výstavy.. výukové programy) pro podporu výchovného působení a dále v charakteristice struktury školních vzdělávacích programů, kde se stanovuje společný postup při výchovných a vzdělávacích strategiích na úrovni školy uplatňovaných "*ve výuce i mimo výuku*" (RVP G s. 87.), připustíme-li, že je činnost studentů v muzeu označena jako "mimo-výuková".

Shrnutí kapitoly

Poněkud nečekaně může působit i skutečnost, že v rámcových vzdělávacích programech není zařazeno muzeum jako objekt, coby vzdělávací obsah. Je však obtížné určit, co má a co nemá být povinným obsahem státem garantovaného vzdělávání, a jistě se najde mnoho dalších významných kulturně-historických fenoménů, které jsou ve výčtu obsahu RVP opominuty.

Podstatně závažnější nedostatek však vnímám v oblasti přípravy na celoživotní učení, které je proklamovanou součástí RVP. Muzea jsou globálně a patrně ještě významněji v rámci naší národní kultury jedním z nejvýznamnějších prostředníků celoživotního učení, navíc jde o velmi srozumitelný příklad instituce informálního vzdělávání pro žáky všech stupňů škol. Kromě toho jsou návštěvy různých forem muzea jednou z nejvyužívanějších volnočasových aktivit. Cílená reflexe např. návštěvy ZOO nebo chráněné památky jako zdroje pro celoživotní učení zakládá a posiluje tuto nesmírně potřebou kompetenci žáků. Nejsem si jistá, zda právě na úrovni škol, které podle mého soudu nejsou systematicky vedeny ani motivovány k propagaci konceptu celoživotního učení, je možné očekávat natolik proaktivní přístup k tomuto tématu, že samy budou vyhledávat příležitosti pro jeho realizaci (například formou spolupráce s muzeem).

Z provedené analýzy dále vyplývají tyto závěry pro zájemce o spolupráci školy a muzea v oblasti nastavení spolupráce:

---

²⁷ RVP G s. 7 ČÁST C - 3. Pojetí a cíle vzdělávání - 3.1 Pojetí vzdělávání "Absolvent gymnázia by měl v průběhu vzdělávání na gymnáziu získat široký vzdělanostní základ a dosáhnout takové úrovně klíčových kompetencí, kterou RVP G předpokládá a která mu umožní dále rozvíjet schopnosti a dovednosti v procesu celoživotního vzdělávání a získávání životních zkušeností.

- Škola může využívat muzeum pro své záměry, může jej však také v podstatě i ignorovat.
- Muzeum by se mělo snažit o navázání partnerského vztahu se školou na takové úrovni, aby jej škola reflektovala při tvorbě a aktualizaci Školního vzdělávacího programu
- Muzeum by mělo proaktivně nacházet příležitosti pro naplňování cílů stanovených RVP a komunikovat je vůči školám, protože je závislé na jejich rozhodnutí.
- Muzea při tvorbě nabídky vzdělávacích programů pro školy musejí vycházet z velmi obecného rámce (definovaného RVP) a očekávat jiné potřeby různých škol. Proto je zpětná vazba učitelů, ale ještě více „dopředná vazba“ – sdělení očekávání a potřeb školy nebo třídy při fázi iniciace nebo zahájení spolupráce.

Tyto závěry plně korespondují s konstatováním Jiřího Žalmana z Ministerstva kultury ČR, který tvrdí, že ačkoliv jsou muzea veřejně vyzývána, aby se podílela na nabídce vzdělávání, jsou v této situaci slabší stranou a musí doufat v to, že je školy uznají za hodny pozornosti (Žalman, 2004). Školy, jak bylo řečeno v kapitole V čem se liší a jak se doplňuje vzdělávací potenciál školy a muzea, mají díky povinné školní docházce zajištěnou „klientelu“, muzea musí před svým zřizovatelem obhajovat svou existenci i přes počty návštěvníků, přičemž školní výpravy patří k nejdůležitějším.

2.5. CO POTŘEBUJE MUZEUM OD ŠKOLY

Několikrát jsem zmínila, že ve vztahu muzeum-škola je prvně jmenovaná instituce "slabším partnerem", závislým na rozhodnutí školy a učitele. Neexistuje "povinná muzejní docházka", neexistují vzdělávací cíle, které by bylo bezpodmínečně nutno naplňovat pouze v muzeu, konkurence ostatních organizací nabízejících, často i podbízejících "vzdělávání i zábavu", je obrovská a neustále roste²⁸.

V této kapitole jsem se nechala inspirovat krátkým výčtem doporučení formulovaných PhDr. Brabcovou v publikaci Brána muzeí otevřená (Brabcová a kol, 2003)., které jsem převedla do konkrétnější podoby a opatřila širší argumentací²⁹.

---

²⁸ například zábavní parky jako pražský Beckiland cíleně míří na školní skupiny a aktivně oslovují učitele, ačkoliv je jejich edukační potenciál přinejmenším pochybný

²⁹ Výčet navrhovaných bodů:

Je třeba, aby

- škola objevila a rozpoznala vzdělávací a výchovnou hodnotu muzea pro své vzdělávací záměry
- se v muzeu odehrávaly aktivity, které škola nemůže nabídnout nebo zajistit
- návštěva muzea byla zahrnuta do výukového programu každé školy (zatím se zpravidla nachází v kategorii školních výletů)
- návštěva muzea byla ve spolupráci s muzeem předem koncepčně připravena tak, aby mohla být co nejefektivněji využita
- škola pomohla vybrat adekvátní část expozice nebo výstavy (návštěva celého muzea nebo výstavy se mine účinkem)
- po návštěvě muzea následovaly aktivity ve škole, zamyšlení nad smyslem předmětu návštěvy
- škola poskytla navštívenému muzeu zpětnou vazbu
- škola žáky na návštěvu muzea připravila (s ohledem na ostatní návštěvníky je mj. zapotřebí poučit děti o vhodném chování)

2.5.1 Muzeum ve školní dokumentaci

Muzeum proto potřebuje, aby se školy a učitelé naučili rozpoznávat smysl a přínos "výletů", tak, aby se zodpovědně rozhodovali, zda se jedná o zábavu nebo je to součástí vzdělávání. S tím souvisí i další bod, tedy aby se učitelé naučili rozpoznávat přínos muzea jako instituce při akulturaci žáků a přípravě na celoživotní proces učení. Ještě úžeji řečeno, škola a učitelé by se měli dobře orientovat ve třech různých vzdělávacích rovinách nabízených muzeem: naplňování konkrétních vzdělávacích cílů při výuce v muzeu, zkoumání muzea jako výukového subjektu (učíme se v muzeu o muzeu) a příprava na celoživotní vzdělávání, kde muzeum slouží jako příklad instituce, kde může probíhat informální vzdělávání žáků.

Pokud tedy škola myslí na seriózní spolupráci s muzeem, tyto tři roviny, popř. vybrané z nich, by si měla škola i učitelé definovat v rámci své dokumentace, zejména

v obsahu Školního vzdělávacího programu

- ve výčtu společných vzdělávacích strategií,
- ve výčtu organizací, které napomáhají dosahování vzdělávacích cílů a
- v popisu strategie budování klíčové kompetence k učení.
- v obsahu Ročního plánu školy, kde by měly být definovány konkrétní aktivity spolupráce s muzeem,
- na úrovni třídního vzdělávacího programu a plánu v podobě definice specifických edukačních cílů a popisu vzdělávacích aktivit.

2.5.2 Přípravenost učitelů

Pracovníci školy by měli rovněž projít vzděláváním a osvětou, které jim přiblíží unikátnost spolupráce školy a muzea.

Jakýmsi základním předpokladem zavedení nových přístupů a metod je dostupnost monografie, která by byla adaptována na české podmínky. Myslím tím knihu, která by byla v českém jazyce, vycházela z české edukační reality a byla distribuována prostřednictvím knihkupectví.

Nadějně vypadaly záměry projektu Kvalitativní inovace výtvarně-pedagogických studijních oborů, který pod vedením doc. Hany Myslivečkové, který realizovala v letech 2006–2008 Katedra výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Byla vytvořena sada příruček s názvem Škola muzejní pedagogiky, bohužel jsou výstupy projektů orientovány takřka výhradně na výtvarnou výchovu (Šobáň, 2007, předmluva).

V současné době si může učitel, který má skutečný zájem, vyhledat některé informace na internetu anebo si vyskládat širší obrázek z článků roztroušených po sbornících. Rozcestník pro učitele, který by tematicky tyto odkazy organizoval, není v současné době k dispozici a podle mého soudu by takovou funkci mohl plnit metodický portál www.RVP.cz.

V současné době tedy neexistuje pro českého učitele dostupná publikace, která by jej do problematiky funkčním způsobem uvedla³⁰. Možná vznikl začarovaný kruh³¹, který by rozetnul jeden nakladatelský počín.

Vzdělávání učitelů tedy probíhá na úrovni kurzů, konferencí a tematických článků. Více o něm píše v kapitole, Co potřebují škola a muzeum od třetích stran. Ráda bych však na tomto místě zmínila dvě témata, kterým by se učitelé a školy měly věnovat. Prvním je podpora učitelských kompetencí, které jsou podpůrné pro vyučování v muzeu (projektové vyučování, objektové vyučování, zážitková pedagogika apod.), druhým tématem pak budiž studium a pochopení smyslu a cílů muzea jako instituce. Domnívám se, že jedno bez druhého nepovede k cílené a prospěšné spolupráci, ve které hrají učitel a muzejní pracovník rovnocennou hru.

Dosud jsem hovořila o jakési obecné připravenosti učitele, nesmíme však zapomenout na jeho přípravu na konkrétní program realizovaný v muzeu.

---

³⁰ Musím nicméně zmínit, že existuje několik monografií, které se zabývají některými specifickými tématy, jako je například artefaktika.

³¹ kdy není o služby muzea výrazný kvalifikovaný zájem, protože neexistuje jednoznačný návod, jehož příprava vyžaduje značné úsilí, které nejsou odpovědné instituce ochotné vynaložit, protože neexistuje dostatečně výrazný zájem

2.5.3 Přípravenost žáků

Muzeum je velmi specifický prostor. Často obsahuje cenné sbírky, kvůli jejich hodnotě pak platí přísná bezpečnostní pravidla. Zejména mladší děti velmi zápasí s potřebou dotýkat se exponátů, ačkoliv je to nepřípustné. Muzeum vyžaduje i disciplínu v projevu, jde o prostředí, které si často zakládá na hodnotě klidu (ať už akustického anebo jako omezení rychlého pohybu návštěvníků). Pobyt v některých muzeích může být pro žáky i nepohodlný³².

Pokud se učitel rozhodne pro návštěvu muzea, je jeho povinností připravit žáky na tyto skutečnosti. Musí vytvořit systém pravidel, jejichž dodržování bude monitorovat a bude garantovat uplatnění důsledků jednání žáků. Ačkoliv právní rámec celé situace pobytu třídy v muzeu není zcela jasně popsán³³, nebo právě proto, učitel musí, coby zodpovědná osoba, mít maximální kontrolu nad situací a působit jako partner muzejního pracovníka.

Vedle toho by žáci měli být připraveni na formy výuky, které se v muzeu uplatňují. Je velmi riskantní v mimoškolním prostředí doufat, že žáci dokážou samostatně pracovat na zadaných úkolech nebo naopak vydrží poslouchat monologický výklad na několikahodinové exkurzi, pokud tyto kvality neprokázali před samotným výjezdem. I z toho důvodu je důležité, aby se učitelé bedlivě seznámili se specifickými podmínkami toho kterého programu včetně jeho délky a metod výuky.

---

³² více v další kapitole Co potřebuje škola od muzea

³³ tomuto tématu se věnuji v kapitole o bezpečnosti a ochraně zdraví při výuce v muzeu

2.5.4 Konstruktivní zpětná a dopředná vazba

Škola a učitelé jsou, jak bylo už několikrát zmíněno, vůči muzeu spíše v postavení klientů, s trochou nadsázky bychom mohli použít termín spotřebitel. Moderní spotřebitel se mimo jiné vyznačuje tím, že se podílí na formulaci své poptávky.

Vzhledem k značné míře obecnosti, kterou se vykazují státní vzdělávací normy, je pro muzea velmi těžké připravit nabídku programu, který "splňuje požadavky školy", protože každá škola může a často má požadavky odlišné. Vedle toho je zapotřebí si uvědomit, že muzea nejsou součástí formálního vzdělávacího systému a kultivace muzejních pracovníků v oblasti práce s kurikulem může být pro jejich vedení značně zatěžující.

Z těchto důvodů je nutné, aby škola dokázala formulovat své požadavky a předat je muzeím. Tomuto procesu říkám dopředná vazba³⁴. Vedle obsahu a cílů kurikula, které hodlá v muzeu naplňovat, by měla specifikovat i očekávaný způsob spolupráce a ostatních služeb, které přímo nesouvisí s výukovým programem³⁵. Samozřejmě je prospěšné, když se zástupci obou institucí, nejlépe přímo "terénní pracovníci"³⁶ setkají osobně a navzájem si vyjasní očekávání před tím, nežli se vůbec dostanou ke společnému plánování konkrétní výuky.

Vedle této dopředné vazby stojí dnes tolik skloňovaná zpětná vazba³⁷. Tu si představuji jako sled nejméně tří kroků (přičemž teoretickému konceptu by mohly odpovídat první dva, nicméně pro praxi je vhodné přistoupit i k třetímu) :

- vyslání signálu od učitele (školy) směrem k muzeu
- zpracování tohoto signálu na straně muzea a případná žádoucí modifikace jeho nabídky
- zapracování zpětného signálu muzea na straně školy tak, aby bylo i pro muzeum zřejmé, že lze počítat s případnou inovací.

Bohužel je zpětná vazba nejčastěji poskytována neformální, nestrukturovanou formou³⁸. Blíže se však této otázce věnuji v následující kapitole, Co potřebuje škola od muzea, protože nastavení

---

³⁴ Nejedná se o jednostranný akt, ale o vyslání signálu, který stimuluje muzeum ke spolupráci s jasným zaměřením a který předpokládá, že muzeum určitým způsobem modifikuje svou nabídku. S touto modifikací musí škola dále pracovat a takovouto interakcí může dojít k vzájemnému naladění

³⁵ např.: požadavky na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, požadavky na zajištění hygienických, případně stravovacích služeb apod.

³⁶ tedy učitel na jedné straně a lektor nebo kurátor výstavy na straně druhé

³⁷ Z četnosti výskytu tohoto spojení a obsahem, který je tímto termínem míněn, mám občas pocit, že jde o další floskuli. Zaznamenala jsem dokonce výrok jedné účastnice kurzu pro učitele a muzejní pracovníky, která hovořila o "zpětném feedbacku"

procesu zpětné vazby považuji za doménu muzea, které s jejími výsledky má především pracovat a které komunikuje s více subjekty, zatímco škola v tomto případě pouze s vybraným muzeem.

---

³⁸ "výstava se nám líbila", tento evergreen návštěvních knih, nemá s procesem zvyšováním kvality práce nic společného

2.6 CO POTŘEBUJE ŠKOLA OD MUZEA

Mluvit o školách obecně, v dobách tlaku na individualizaci výuky a jasné profilace školy způsobené kurikulární reformou, je velmi ošidné. Rámec spolupráce a vztah muzeí a školy jsou předmětem předchozích částí této práce, z něj budu vycházet při sepsání několika pravidel, kterých by se měla muzea všímat, pokud chtějí, aby se k nim školní skupiny opakovaně vracely.

2.6.1 Plné využití edukačního potenciálu muzea

Muzeum by mělo umět zřetelně formulovat, co vše škole nabízí, a to ve všech třech rovinách nabídky (muzeum jako místo pro výuku, muzeum jako předmět výuky, muzeum jako příklad instituce podporující celoživotní vzdělávání).

V této své činnosti by mělo primárně prezentovat jedinečnost své konkrétní nabídky. Jestliže základem práce v muzeu je práce se sbírkou a muzeáliemi, školy by se měly dozvědět o významnosti exponátů muzea, o smyslu a záměru sbírky či výstavy. Pokud má muzeum ve svých prostorách například výtvarné ateliéry, knihovnu nebo studovnu, pořádá přednášky, besedy nebo workshopy, měli by mít žáci možnost se s těmito prostředníky informálního vzdělávání seznámit, měli by vidět, zda a jak jsou využívány veřejností.

Pokud je muzeum připraveno představit samo sebe jako instituci či kulturní fenomén, mělo by popsat, zda a jak se mohou žáci dotknout práce kurátora či lektora, zda mají přístup k depozitáři, nechat děti vstoupit "za oponu", do běžně nepřístupných míst. Zde se blížíme k dalšímu bodu, kterým je zprostředkování zážitku a navázání vztahu.

2.6.2 Muzeum jako místo zážitku

Naprostá většina výukových aktivit se odehrává v prostoru školy, lze dokonce úžeji říct, že v prostoru třídy. Každý výlet má nádech dobrodružství, ozvláštňení, kontaktu s neznámým. Tyto pojmy se blíží terminologii zážitkové pedagogiky. Muzeum by skutečně mělo vycházet ze základních konceptů tohoto pedagogického směru.

Muzeum se patrně nebude snažit vzbuzovat konfrontační nálady, protože je ze své povahy konzervativní institucí. Žáci by se měli cítit v muzeu příjemně (pokud není záměrem programu uvést děti do diskomfortu, což se používá v programech, které jsou zaměřeny na tvarování postojů dětí (např. pro tematiku holocaustu, multikulturní výchovy apod.). Velmi užitečným vodítkem může být Maslowova pyramida (Fontana, 2003, str. 214), která nebyla zamýšlena jako schéma pro tvarování prostředí pro zážitky, nicméně je natolik známá a srozumitelná, že se v těchto souvislostech používá.

Při pohledu na vzdělávací cíle v muzeích se můžeme často setkat s tím, že žáci "pochopí, uvědomí si, získají postoj, naučí se, budou se cítit součástí kulturního prostoru" apod. Málokdy bývají cíle (a je to pochopitelné) do nižších pater Maslowovy pyramidy. Nicméně pokud tedy program míří do vyšších pater pyramidy potřeb, je důležité, aby se muzeum, v případné spolupráci s učitelem, podíleli na zajištění potřeb z pater nižších. Velmi konkrétně to můžeme nahlédnout například takto:

Fyziologické potřeby: žáci

- mají příležitost si v průběhu programu odpočinout, mají k tomu čas i vhodný prostor, popř. nábytek
- mohou konzumovat jídlo a pití, zejména při delších programech
- mohou využívat toaletu, vědí, kde se nachází a jaká jsou pravidla pro vzdalování se od učitele

Pocit bezpečí: žáci

- jsou poučeni o zásadách bezpečného a žádoucího chování způsobem, kterému rozumějí, a který jsou schopni dodržet
- v případě nehody (úraz, poškození exponátu) vědí, co bude následovat a jak se zachovat

Pocit příslušnosti a lásky: žáci

- se seznámili s konkrétním muzejním pracovníkem, který se k nim chová vstřícně a na kterého se mohou obrátit

- chápou význam kustodů na výstavách, kustodi se k žákům chovají vstřícně

Potřeby sebeúcty: žáci

- mají během programu možnost předvést svou originalitu a výkony žádaným způsobem
- jsou vnímáni jako legitimní návštěvníci muzejního prostoru, jejich přirozené projevy by neměly vzbuzovat u personálu ostentativní pohoršení.

Díky těmto opatřením může být v muzeu vytvořena jakási zóna komfortu. Podle teorie zážitkové pedagogiky (Kirchner, 2005) však učení nastává mimo tuto zónu, proto by muzeum při přípravě programu mělo pamatovat na to, že případný diskomfort musí být plánovaný, žádaný a cílený. Pokud se nebudou školní návštěvníci cítit v muzeu pohodlně, školní výpravy se nejenže nebudou vracet, ale muzea mohou ztratit i potenciální návštěvníky z řad budoucích studentů a pracujících mezi dnešními žáky.

2.6.3 Cyklus učení

Muzea skýtají příležitosti k mnoha prožitkům, učení je ale složitější proces nežli absorpce předávaných sdělení. Velmi důkladně se této problematice věnuje Doc. Stanislav Štěch v příspěvku Vzdělávací programy aneb Brána mysli otevřená v několikrát zmiňované publikaci Brána muzea otevřená (Brabcova 2003, str 66). Nehodlám zde opakovat východiska a závěry, ke kterým tento uznávaný odborník dospěl a se kterými souhlasím. Ráda bych nicméně upozornila na některé organizační předpoklady v muzeu pro podporu úspěšného procesu učení žáků.

- Učitelé i žáci mají být seznámeni s cílem jejich pobytu v muzeu a důvody, proč se tyto cíle odehrávají právě v muzeu.
- Učitelé i žáci by měli mít možnost připravit se na exponovaný čas v muzeu, nejlépe řízenými aktivitami, které napomáhají obrátit pozornost žáků k tématu, spoluvytvářejí jejich pojmové pole, pomáhají jim definovat otázky a problémy, jejichž řešení budou nacházet v muzeu či v aktivitách po ukončení prací v muzeu. Dobrou praxí jsou detailní popisy cílů programu a zveřejnění pracovních listů ke stažení a vytištění pro práci ve třídě a uvedení příkladů literatury a dalších zdrojů, které mohou posílit znalostní základnu i kognitivní připravenost žáků.
- Muzeum by mělo nabídnout učiteli doporučení týkající se výukové činnosti po návštěvě muzea³⁹. Jedná se o spíše obecné doporučení, učitel sám se musí postarat o zasazení vzdělávacího programu muzea do jeho zasazení do kontextu kurikula třídy a školy.

---

³⁹ Jde o službu, kterou pracovníci muzea jednou připraví a učitelé mnohokrát využijí. Navíc mohou při dobře nastaveném procesu zpětné vazby tato doporučení a případné didaktické pomůcky dále zlepšovat. Toto se týká i přípravných materiálů.

2.6.4 Soustředění se na silné stránky edukace v muzeu

Každý žák je individualitou a každý se nachází v unikátní fázi jeho vývoje. Pro různé typy žáků je obtížné, ba nemožné, sestavit ideální program, vždy bude některé oslovovat více a některé méně. Přední odborník na styly učení, Jiří Mareš, tvrdí, že „nehledě na styl výuky je vzdělávání úspěšné, pokud žáci cítí smysl činnosti a jsou v prostoru, který podporuje interakci mezi nimi a zkoumaným subjektem“ (Mareš, 1998). Považuji toto a několik dalších myšlenek této publikace za klíčové sdělení pro tvůrce vzdělávacích programů v muzeu. Není jejich povinností připravit pro každého žáka individuální program, základní podmínky pro jeho úspěch jsou

- Sdílení smyslu této činnosti edukačního programu v muzeu s žáky
- Umožnění co nejpřímějšího kontaktu žáků s exponáty
- Vytvoření podmínek pro interakci žáků mezi sebou

Oproti učitelům, výstupem jehož práce by měla být rozmanitá nabídka didaktických reprezentací jednotlivých obsahů, by se mělo muzeum soustředit na kvalitní práci s objektem a vytváření vhodného prostředí pro společné učení.

Samozřejmě se mohou muzea neustále zlepšovat v oblasti vybavení didaktickými pomůckami apod., nicméně tužka a papír jsou často dostatečně mocným nástrojem pro mapování cest žákova myšlení, pokud víme, proč a kam míříme.

2.6.5 Konstruktivní zpětná a dopředná vazba

Tato podkapitola nese stejný název jako jedna z částí kapitoly předchozí, nicméně téma nazírám z jiného pohledu, z pohledu potřeb školy a jejich uspokojování ze strany muzeí.

Z mého výzkumu vyplývá, že ani ne polovina muzeí, které se školám systematicky věnují, mají nastavený proces pro zpětnou vazbu. Je to nízké číslo, zarážející především v souvislosti s tím, jak důležitými klienty muzeí jsou školy.

Získání informací a nakládání se zpětnou vazbou je náročná, někdy frustrující činnost, a je pochopitelné, že konzervativní instituce, které vycházejí z „dobrých tradic“, se do ní nepohrnou. Muzea jsou však vystavena konkurenčnímu tlaku ostatním organizacím či produktům, které školy oslovují, proto by se měly tomuto procesu odpovědně věnovat.

Muzea díky své komunito-tvorné funkci mají přirozenou možnost podporovat vznik znalostních komunit učitelů, ba dokonce zakládat jakési kluby přátel muzea, do kterých se jistě přihlásí učitelé coby zástupci duševní elity obce. Mohou učitelům nabízet vzdělávání v rámci jejich oboru, v rámci muzeopedagogiky i „produktové“ školení k programům nabízeným školám. Během této činnosti mohou neformálně sbírat velmi důležité informace pro úpravu jejich nabídky pro školy.

Dále mohou vstupovat muzea do přímé komunikace s vedením škol, kde mohou využívat organizační spřízněnost (muzea často mívají stejného zřizovatele jako školy a je možné diplomatickou cestou dosáhnout podpory spolupráce u nadřízeného orgánu (například starosty města).

Běžné postupy, jako např. dotazníková šetření ať už v muzeu nebo prostřednictvím emailu či pošty, které se používají poměrně často a které znamenají i určitou časovou zátěž pro respondenty, mají podle mého názoru smysl pouze, pokud má muzeum naplánované rozhodnutí, akci či změnu, která se od výsledku dotazníkového šetření bude odvíjet.

2.6.6 Informovanost učitelů a škol

Zcela zásadní podmínkou pro jakoukoliv spolupráci dvou subjektů je, že o sobě vůbec vědí a že ví, co si mohou navzájem nabídnout⁴⁰. Dobře zpracované informace by měly být doručeny klíčovým „příjemcům rozhodování“, tedy učitelům a ředitelům škol, vhodným komunikačním kanálem. Nutno podotknout, že komunikace s českou učitelskou veřejností může být strastiplný výlet do neznámých vod. V současné době neexistuje periodikum, které by měli za povinnost číst všichni učitelé. Neexistuje ani standard učitelské práce a z něj vyplývající nároky na systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, který by měl závazný nebo povinně volitelný obsah. Muzea tedy musí vytvořit svou vlastní komunikační strategii a ne vždy na to mají kapacitu⁴¹.

Plošná informovanost

V době, kdy se dostupnost a cena informací neustále snižuje, není pro muzea nedostupná možnost prezentace své nabídky nejširší učitelské veřejnosti. Budu se níže věnovat čtyřem komunikačním kanálům, o kterých se domnívám, že jsou pro muzea nejdůležitější.

Webová stránka

Vzhledem k významu škol coby zdroje návštěvníků pro muzea se domnívám, že webová prezentace, jejíž existenci dnes považuji za nezbytně nutný atribut existence muzea, by měla obsahovat samostatnou část věnovanou spolupráci se školou (Šusta, 2008).

V základní nabídce informací pro školy by měly být tyto položky:

- Jméno a kontakt na pracovníka, který má na starosti spolupráci se školou
- Nabídka typů vzdělávacích aktivit
- Nabídka programů pro specifický vzdělávací stupeň
- Detailní popis nabídky školám podle oblastí RVP s co nejpodrobnějším popisem, jak se k těmto cílům v rámci nabízených programů dochází, alespoň na úrovni
  1. klíčové kompetence
  2. vzdělávací oblasti
  3. průřezová témata

---

⁴⁰ Toto téma je v podstatě ústředním motivem mé výzkumné práce.

⁴¹ V současné době je již několik poradenských firem, které v tomto ohledu s muzei pracují, například Cultropa, kde je činný známý český expert Ladislav Kesner, autor publikace *Marketing a management muzeí a památek*, anebo Altur training center, kde působí dlouholetý propagátor českého vzdělávání a dlouholetý šéfredaktor Moderního vyučování Petr Kukul

Časopisy pro učitele

V odborných časopisech je možnost trojího druhu prezentace: tematický článek, PR článek a inzerce. Všechny tři formy sdělení jsou náročné na zdroje. Tematický článek vyžaduje koncentraci a čas autora, kterého redakce považuje za experta, PR články a inzerce jsou placenou službou.

Vedle toho je třeba mít na paměti, že muzea poskytují (s výjimkou těch nejnámějších) regionální služby. Proto je soustředění se na prezentaci muzea v pedagogických periodících, které jsou vydávány jako celostátní, bez regionálních příloh, by nebylo ze strany muzea efektivní.

Regionální tisk

Prostřednictvím regionálního tisku je proto možné oslovit širokou základnu potencionálních návštěvníků. To, co bylo slabinou muzea v bodě předcházejícím (tedy jeho regionální dosah), je zde naopak výhodou.

Učitelé bývají, podobně jako představitelé dalších znalostních profesí, častými čtenáři regionálních novin. Pro muzea je tedy možné komunikovat příklady dobré praxe, nikoliv však odborná sdělení učitelům coby partnerům – profesionálům.

Metodický portál

Domnívám se, že velkou šancí pro muzea, jak přímo komunikovat svou nabídku angažovaným učitelům, je jejich prezentace na portálech, které učitelé využívají pro svou práci, v duchu zásady „Když nejde hora k Mohamedovi, musí Mohamed k hoře“.

Webová stránka, která má patrně největší budoucnost díky vazbě na vzdělávací předpisy, je portál www.RVP.cz. Je pravděpodobné, že počet uživatelů tohoto portálu bude stále narůstat a už nyní je zřejmé, že muzea jeho potenciál vnímají. V sekci "Články" bylo na tomto portále v době psaní této práce na více než 180 příspěvků, které se věnují muzeím. Přesto se domnívám, že bez intervence Výzkumného ústavu pedagogického - „třetí strany“, o které budu mluvit v následující kapitole, bude tato cesta prezentace namáhavá pro muzea a nepřiliš smysluplná pro učitele.

Vzdělávání učitelů a individuální komunikace

Muzea budou pro učitele atraktivnější, pokud i jim konkrétně nabídnou nějaké služby či výhody. Mezi známé, globálně rozšířené formy výhod patří například slevy pro držitele karty ITIC do muzeí, nicméně se domnívám, že pro vybudování dlouhodobějšího vztahu je zapotřebí aktivnějšího a individuálnějšího přístupu.

Muzea by měla sloužit rovněž učitelům coby subjektům vzdělávání. V rámci zvyšování jejich odborné způsobilosti by mělo organizovat programy, na kterých představuje inovativní pohled na témata, kterým učitelé vyučují. Známým příkladem takové vzdělávací aktivity muzea je systém seminářů Památníku Terezie Jak vyučovat o holocaustu.

Muzea by měla používat i pro učitele pestrou nabídku vzdělávacích aktivit, nejen se soustředit na přednášky a konference, což je převažující typ jejich nabídky.

Některá muzea si dlouhodobě "vychovávají své učitele". Pořádají pro ně kurzy, na kterých nabízejí příklady dobré praxe a představují nové programy. Na tyto kurzy jsou některé z nich schopné zajistit i akreditaci MŠMT na další vzdělávání pedagogických pracovníků⁴². Díky dlouhodobému projektu Brána muzea otevřená vznikla i řada dalších metodických regionálních center⁴³.

2.6.7 Shrnutí

Je potěšitelné, že většinu doporučení, která zde uvádím, mohu ilustrovat konkrétním příkladem, již probíhající aktivitou a podobně. Aby činnosti, kterým jsem v této kapitole věnovala prostor, mohly nabýt větší kvality a rozšíření, je zapotřebí podpory institucí, které dotvářejí konstelaci vztahu školy a muzea. Věnuji jim tedy následující kapitolu.

---

⁴² jedná se například o Národní galerii v Praze nebo Západočeskou galerii v Plzni

⁴³ Sezam na adrese <http://osf.cz/brana/centra.html>

2.7 CO POTŘEBUJÍ ŠKOLY A MUZEA OD „TŘETÍCH STRAN“

Muzea a škola nežijí ve společenském vakuu. Protože jsou to obě veřejné instituce, jsou v podstatě závislé na společenském dění. Některé organizace i jednotlivci mají vliv přímý (například ministerstva, zřizovatelé), jiné nepřímý, o to možná důležitější (např. média). V této kapitole se však nebudu věnovat tomu, kdo má jaký vliv, moc a vztah, ráda bych podala (neúplný) výčet představitelů "třetích stran" vztahu „škola a muzeum“, které mohou mít značný přínos pro zvýšení kvality jejich spolupráce.

2.7.1 Ministerstvo kultury a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Muzeum i škola mají každá "své" ministerstvo. To je patrně jedna z příčin, proč není spolupráce školy a muzea koordinovaná "shora".

V Konceptu státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007 je zmíněn význam muzeí pro vlastní výuku⁴⁴ a byla zřízena Mezirezortní komise Ministerstva kultury ČR a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, která má subkomise s tematickým zaměřením A. MIMOŠKOLNÍ DĚTSKÉ A MLÁDEŽNICKÉ ESTETICKÉ AKTIVITY, B. VÝCHOVA VZTAHU K UMĚNÍ A KE KULTURNÍMU DĚDICTVÍ, C. UMĚLECKÉ A ODBORNÉ ŠKOLSTVÍ, kde druhá jmenovaná subkomise měla na starosti problematiku "prohloubení obecného vzdělávání na základních školách pro uznávání hmotného a nehmotného kulturního dědictví v ČR, jako součástí evropského kulturního dědictví". Komise byla aktivní po dobu tří let a z její práce vyplynulo několik navazujících jednání s Výzkumným ústavem pedagogickým o zařazení jí sledovaných témat do RVP a vyjádření MŠMT, že "publikace Brána muzeí otevřená může být vhodným podpůrným prostředkem pro realizaci reformy obsahu všeobecného vzdělávání ve vzdělávacích oblastech Umění a kultura a Člověk a společnost rámových vzdělávacích programů pro základní a střední školy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy doporučuje školám publikaci k využití při tvorbě školních vzdělávacích programů". Vzhledem k analýze RVP ZŠ a RVP G, kterou jsem provedla v kapitole Školské vzdělávací předpisy a místo muzea v nich se domnívám, že dopad těchto aktivit není nijak široký.

Jak jsem již zmínila v kapitole Školské vzdělávací předpisy a místo muzea v nich, Strategické dokumenty, spolupráce školy a muzea není v současné době prioritou ve státní vzdělávací politice. Vzhledem k potenciálu, který tato spolupráce naskýtá, se domnívám, že pozornost zmíněných ministerstev a aktivní činnost mezirezortní komise by byla velmi žádoucí.

---

⁴⁴ Citace: *Muzea a galerie se rovněž významným způsobem zapojují do estetické výchovy a do praktického poznávání přírodních i společenských oborů ve vlastním učebním procesu*

2.7.2 Výzkumný ústav pedagogický a portál www.RVP.cz

Tato instituce definuje své poslání takto: Výzkumný ústav pedagogický v Praze připravuje vzdělávací dokumenty celostátní platnosti pro mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, základní umělecké školy, gymnázia a školy jazykové a poskytuje jim metodickou pomoc a konzultační i poradenský servis.

Mimo sestavování samotných vzdělávacích předpisů se věnuje podpoře jejich implementace na úrovni ŠVP. Je potěšitelné, že jeho pracovníci jsou přímo angažováni na podpoře spolupráce školy a muzea. Odehrává se ve dvou rovinách

- prezentace muzeí na metodickém portálu RVP.cz
- podpora muzejních pracovníků ve formě školení (např. aktivity PhDr. Pastorové, která se spolupráci s muzei dlouhodobě věnuje.

Bohužel v příručkách pro tvorbu ŠVP není tomuto tématu věnována pozornost.

Na portálu www.RVP.cz je možné najít prezentaci řady muzeí, zejména ze Středočeského kraje. Domnívám se však, že pro skutečně snadné využití učiteli je třeba postoupit dva kroky.

1) Prezentaci ze sekce Články je třeba převést do sekce Digifolio, kde si muzeum může budovat vlastní podstránku se specifikací nabídky pro školy a využívat další možnosti komunikace (vytvářet tematické knihovny, publikovat své pracovní listy v sekci Digitální učební materiály a odkazovat na své digifolio apod.)

2) Naprogramovat portál tak, aby jednotlivé body rámcových vzdělávacích programů tvořili dynamicky generovanou podstránku, u které by se objevovaly zdroje, které školám pomáhají dané cíle naplňovat. Muzea by tak měla možnost prezentovat svou nabídku přímo na místě, které budou učitelé a koordinátoři školního kurikula využívat při zpracovávání jejich ŠVP.

Domnívám se, že portál www.RVP.cz by měl plnit roli zprostředkovatele informací o nabídce muzejních programů pro školy. Ve druhé části této diplomové práce proto navrhuju strukturu takové databáze.

2.7.3 Vysoké školy

Velkou pozornost věnuje spolupráci muzea a školy Ústav archeologie a muzeologie, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno v oboru Muzeologie. Díky vstřícné informační politice, která podporuje zveřejňování disertačních prací na internetu, je možné přečíst si desítky prací na téma muzeum a škola nebo téma příbuzné⁴⁵. Od roku 2007 je muzejní pedagogika součástí kurikula tohoto oboru. Pedagogická fakulta téže univerzity nabízí studijní obor Galerijní pedagogika a zprostředkování umění a Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci zvažuje zavedení magisterského studijního oboru Muzejní a galerijní pedagogika (Havlůjová, 2009).

Na četných pedagogických fakultách se již objevují kurzy, které připravují budoucí učitele na spolupráci muzeí a škol⁴⁶.

Domnívám se, že všichni studenti učitelských oborů by měli projít alespoň úvodním kurzem muzejní didaktiky, aby měli základní představu o příležitostech a problémech, které spolupráce školy a muzea obnáší. Stejně tak studenti, kteří se připravují na kariéru odborných pracovníků v muzeu, by měli mít možnost seznámit se s problematikou škol a získávat už během studia praktickou zkušenost s touto pro muzeum klíčovou cílovou skupinou.

---

⁴⁵ Odkaz: http://is.muni.cz/thesis/prace_na_stejne_tema.pl?lang=en;ks=muzeum

⁴⁶ Například Katedra výtvarné výchovy PdF UP Olomouc, Katedra občanské výchovy a Katedra dějin a didaktiky dějepisu PedF UK či Katedry chemie; Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové

2.7.4 Profesní asociace a instituce nabízející další vzdělávání pedagogických pracovníků

Asociace muzeí a galerií v České republice má ve svém nadstavbovém kurzu Muzejní propedeutiky v rámci tématu „6. Doplnkové programy a služby pro návštěvníky muzejních výstav. Propagace a popularizace“ zařazeno podtéma „Doplnkové programy pro školy nebo jiné skupiny návštěvníků – typy a metody práce, praktické příklady“⁴⁷. Domnívám se, že rozsah je vzhledem ke komplexnosti problematiky nedostatečný, nicméně je patrná snaha tuto problematiku v rámci vzdělávání muzejních pracovníků aspoň částečně postihnout.

Organizace podporující vzdělávání pedagogických pracovníků se spolupráci školy a muzea systematicky nevěnují. Za zmínku stojí kurz Škola a muzeum pod jednou střechou, který probíhal v rámci programu Brána muzea otevřená pod Step by Step ČR a který byl jedinečný tím, že se vzdělávali učitelé i muzejní pracovníci v jedné skupině, kde vytvářeli a následně realizovali společné projekty.

Domnívám se, že téma, o kterém píšete, je tak nosné, že by se mělo prosadit do systému dalšího vzdělávání učitelů. Některé oborové asociace toto téma sledují dlouhodobě (např. Asociace učitelů dějepisu.), nabídka dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v této oblasti však není dostatečně široká.

---

47 Popis programu kurzu "Nástavbový kurs Školy muzejní propedeutiky :Muzejní výstavnictví" je dostupný na

<http://www.cz-museums.cz/amg/faces/web/amg/muzejni-propedeutika/nastavbovy-kurs>

2.7.5 Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví

Jako palčivý problém se jeví bezpečnost a ochrana zdraví při výletech do muzea i při realizaci samotných edukačních programů. Obava z "kriminálu" zaznívá ze strany učitelů a rovněž muzejní pracovníci bývají často podráždění, když hrozí poškození zdraví nebo majetku. Tyto situace jsou při návštěvě dětského nebo mládežnického kolektivu v muzeu samozřejmě pravděpodobnější než při návštěvách dospělých nebo rodin s dětmi, kde je riziko sníženo dozorem dospělého nad menším množstvím dětí.

Jako dobrý zdroj informací může sloužit portál BOZPinfo.cz (provozovaný Výzkumným ústavem bezpečnosti práce pod MPSV ČR), který dokonce obsahuje i rubriku věnovanou školství⁴⁸. Přesto je velmi obtížné získat návod na konkrétní postupy, jak eliminovat nebezpečí negativních právních dopadů nehod při návštěvě školní skupiny v muzeu.

Státní zdravotní ústav, metodické pracoviště MZČR, rovněž nenabízí žádnou metodiku pro učitele, která by je provedla hygienickými předpisy a dala jim jasné pokyny pro rozhodování v prostředí, které se odlišuje od školního.

Domnívám se, že by pomocí expertů těchto pracovišť měl vzniknout materiál, který odstraní případné mýty a doporučí řešení nebezpečných situací, do kterých se pedagog při práci s žáky v muzeu může dostat.

---

⁴⁸ http://www.bozpinfo.cz/knihovna-bozp/citarna/clanky/clanky_skolstvi/predpisy_skolstvi080616.html

3. VÝZKUMNÁ ČÁST

3.1 VYMEZENÍ CÍLE PRÁCE

V teoretické části jsem formulovala předpoklady pro funkční spolupráci muzeí a škol. Jejich množství a rozsah by byly předmětem poměrně rozsáhlého výzkumného záměru, který by, pokud by měly být tyto předpoklady prozkoumány, významně přesahoval nároky kladené na diplomovou práci.

Jedním ze závěrů teoretické části je myšlenka, že muzea jsou vůči školám v „služebné“ situaci. Pokud mají zájem o spolupráci se školou, musí jí uzpůsobit svou nabídku. Z toho důvodu jsem se rozhodla zaměřit na podmínky pro spolupráci ze strany muzea.

3.1.1 Formulace problému

Na straně muzeí existuje názor, že školy dostatečně nevyužívají jejich potenciál. Muzea však musí být na spolupráci připravena⁴⁹. Domnívám se, že tomu tak v současné době není.

3.1.2 Formulace cílů

Mým prvním cílem bylo ověřit, zda v regionu (zde hl. město Praha) existuje ze strany muzeí nabídka edukačních programů muzeí podle parametrů, které jsou pro školy relevantní.

Jako druhý, vedlejší, cíl jsem si stanovila ověření struktury informací, které muzea mohou používat pro popis nabídky edukačních programů.

Mimo záběr mého zkoumání byly otázky týkající se následujících bodů, které rovněž považuji za důležité, nicméně v rámci této diplomové práce by jejich analýza byla neuskutečnitelná:

- Skutečná kvalita edukačních programů pro školy
- Skutečná forma stávající sebe-prezentace muzeí vůči školám

---

⁴⁹ Podmínky spolupráce jsem definovala v kapitole Co potřebuje škola od muzea

3.1.3 Formulace hypotézy

Vzhledem k obtížím a poměrně nízké institucionální podpoře, kterou jsem popsala v teoretické části práce, jsem formulovala hlavní hypotézy výzkumu takto:

Muzea jsou připravena na profesionální spolupráci se školou jen ve výjimečných případech, nejedná se o obecně rozšířený jev.

Pracovní hypotézy jsem formulovala takto:

Cíl 1: Ověření vhodnosti nabídky edukačních programů muzeí školám

- 1) Většina muzeí nepracuje systematicky s cíly RVP
- 2) Nabídka edukačních programů muzeí v hlavním městě Praze pokrývá většinu edukačních cílů (kompetencí, obsahů vzdělávacích oblastí a průřezových témat) definovaných v RVP pro MŠ, ZŠ a Gymnázia.
- 3) Muzejní pracovníci si málo uvědomují skutečnost, že výuka v muzeu je součástí procesu učení žáků, jehož část se odehrává v muzeu, ale který má být iniciován a završen reflexí ve školním prostředí.
- 4) Muzea nekladou důraz na obsahy kurikula, které se týkají celoživotního vzdělávání a kulturního dědictví
- 5) Muzea nemají zpracovanou strategii komunikace se školami a učiteli.

Indikátor ověření: Skóre muzeí, která v dotazníku deklarovala orientaci na spolupráci se školou, nižší než 50% u klíčových ukazatelů.

Cíl 2: Ověření struktury informací, které muzea mohou používat pro popis nabídky edukačních programů

Nabídka edukačních programů muzeí může být popsána pomocí následujících charakteristik

- Identifikační údaje muzea
- Spolupráce se školou
- Způsob práce se školními skupinami
- Nabídka školám
- Detailní popis nabídky školám podle oblastí RVP

Indikátor ověření: V posledním bodě dotazníku, kde mají respondenti možnost vložit komentář, bude počet negativních výroků vůči struktuře a obsahu dotazníku maximálně 10%.

Za specifickou kapitolu považuji nabídku typů vzdělávacích aktivit v muzeu. Použila jsem jejich výčet a popis.⁵⁰

Indikátor ověření: Pokud v bodě 3. 2. každý z typů vzdělávacích aktivit bude mít alespoň jeden záznam a zároveň v položce Ostatní nebudou uvedeny další aktivity a zároveň nebude tato otázka dotazníku rozporována v posledním formulářovém poli 6. Odeslání formuláře - Prostor pro vaše poznámky a otázky, je tento soubor ověřený pro výčet typů vzdělávacích aktivit v muzeích.

---

⁵⁰ uvádím v příloze „Typy vzdělávacích aktivit“ z dizertační práce Silvie Drahotušské (Drahotušská, 2009), který jsem intuitivně vyhodnotila jako komplexní a srozumitelný.

3.2 CHARAKTERISTIKA A POPIS VZORKU

Zkoumaným vzorkem byla muzea působící na území hl. města Prahy. Důvodem je vysoká koncentrace škol i muzeí a přítomnost několika metodických center na straně muzeí. Považuji proto Prahu za region s výjimečným potenciálem pro spolupráci muzea a školy.

Vedle toho vedu v patrnosti skutečnost, že muzea v Praze mají často celonárodní význam a díky množství turistů pro ně školní skupiny nemusí být tak významným segmentem návštěvníků jako je tomu v případě regionálních muzeí mimo Prahu.

Oslovila jsem všechny členy Asociace muzeí a galerií ČR, kteří působí na území hl. města Prahy. Jedná se o 32 subjektů. Všechny vybrané subjekty jsem obeslala emailem, dva dny po odeslání emailu jsem tyto instituce kontaktovala telefonicky. Získala jsem odpovědi 18 z nich, tedy 58%.

Mimoto jsem oslovila instituce, které nejsou členy této asociace, ale které se veřejně profilují jako muzea nabízející služby školám. Získala jsem odpovědi ze tří významných pracovišť (Hvězdárna a planetárium hl. m. Prahy, Zoologická zahrada hl. m. Prahy a Centrum současného umění DOX), díky kterým jsem dosáhla celkového počtu 21 respondentů. Tento počet považuji za dostatečně reprezentativní pro potřeby této práce, nicméně zachovávám skepsi vůči obecné platnosti závěrů, které z dotazníku vyplývají⁵¹.

---

⁵¹ V současné době nemám oprávnění ani motivační nástroje získávat odpovědi muzeí jinak než apelem na kolegiální. S vědomím tohoto omezení považuji počet respondentů za uspokojivý

3.3 POPIS UŽITÝCH METOD

Pro svůj výzkum jsem použila explorativní metodu dotazníku s vědomím skutečnosti, že získaná data nemusí odpovídat tomu, zda edukační programy v muzeu jsou skutečně odpovídající nárokům na školní edukaci. Odpovědi vyjadřují stanovisko pracovníků muzeí k tomu, jak oni sami vnímají připravenost jejich instituce v konkrétních dotazovaných bodech.

Dotazník, který jsem připravila, obsahuje několik dalších otázek, které mohou učitelům usnadnit rozhodování, zda se se svou třídou programu účastní.

Dotazník je strukturovaný, ve dvou klíčových otázkách umožňuje respondentům přeskočit část, která se detailně zabývá tématem mimo rozsah jejich pozornosti. Jde o otázky

- Věnuje se vaše organizace školním skupinám?
- Sledujete v nabídce školám cíle vzdělávání podle Rámcových vzdělávacích programů?

V případě záporné odpovědi vedl odkaz formuláře na poslední stránku dotazníku, kde byl prostor pro otázku či komentář respondenta a příkaz k odeslání dotazníku. Respondenti měli možnost vykonat před odesláním dotazníku krok zpět.

3.4 POPIS VLASTNÍHO VÝZKUMU

Výzkum probíhal od 3. 3. 2010 do 23. 3. 2010. Evidence údajů byla prováděna elektronicky respondenty, telefonáty jsem muzea motivovala k účasti na výzkumu a připomínala termín odeslání.

3.4.1 Organizace a podmínky výzkumu

Při přípravě dotazníku jsme musela brát v potaz, že administrativa muzejní práce je náročná sama o sobě (kromě interních norem se na práci muzeí vztahují početné normy dalších organizací, vůči kterým má muzeum informační povinnost. Dotazníkové šetření je běžnou praxí v pracovních procesech a vyplnění mého dotazníku tedy bude vnímáno jako práce, která být zajištěna může, ale nemusí). Oprávněnost tohoto předpokladu potvrdila následná komunikace s představiteli několika muzeí, kteří odmítli na šetření spolupracovat.

Předpokladem úspěchu v získávání respondentů však musela být uživatelská přívětivost celého procesu.

Musela jsem proto použít i motivační prvky. Použila jsem následující:

- oslovení: rozsáhlejší oslovení, které vysvětlovalo smysl a záměr práce a představilo a zdůvodnilo rozsah dotazníku,
- sdílení užítku výstupu práce: vyjádřila jsem závazek, že výstupy mé práce budou využity při sestavení databáze pro učitele tak, aby mohli snadno vyhledat službu muzeí, kterou potřebují a která je k dispozici,
- možnost obohacení se znalostmi: strukturu dotazů jsem prezentovala jako seznam, který může pomoci muzeím v autoevaluaci jejich nabídky; mimoto jsem na webovou stránku dotazníku umístila užitečné odkazy na Rámcové vzdělávací programy (www.vuppraha.cz), Metodický portál (www.rv.cz) a Asociaci muzeí a galerií v České republice, resp. Adresář muzeí a galerií v Praze.
- pocit kolegiality: využila jsem skutečnosti, že jsem se podílela na sestavení a realizaci kurzu pro muzejní pracovníky, který měl pozitivní ohlas a zajistil realizačnímu týmu dobré renomé mezi pracovníky muzeí. Při identifikaci jsem se tedy předstíla jako diplomantka a zároveň spoluautorka a lektorka programu Škola a muzeum pod jednou střechou.

Mimoto jsem se obávala, že dotazník je poměrně rozsáhlý a vyžaduje i získávání dodatečných informací ze strany respondentů, zejm. v nejvíce specifické části - označování položek

rámcových vzdělávacích programů pokrytých nabídkou vzdělávacího programu muzea. Řešení dotazníku tedy muselo být

- přehledné
- uživatelsky přívětivé
- snadno dostupné
- snadno ovladatelné
- bez nutnosti osobní asistence při vyplňování
- motivující: uživatel nesmí ztrácet chuť dokončit vyplňování dotazníku, protože data nejsou odesílána průběžně.

Technologické řešení

V zájmu efektivity práce jsem se rozhodla pro asynchronní elektornickou komunikaci s vybranými respondenty - tzv. online dotazník.

Využila jsem kombinaci služeb v rámci svého uživatelského účtu Google Apps, konkrétně

- formulář v Google Docs pro zobrazení dotazníku online (nachází se na adrese <https://spreadsheets.google.com/ccc?key=0AkgStb6DPIn3dHREclA3anhCX0FBRGRNbW1hVTROb0E&hl=cs>),
- spreadsheet (tabulka) v Google Docs pro evidenci záznamů (nachází se na adrese <https://spreadsheets.google.com/viewform?hl=cs&formkey=dHREclA3anhCX0FBRGRNbW1hVTROb0E6MA>),
- webovou stránku v Google Sites pro snadnou navigaci (nachází se na adrese <http://sites.google.com/site/skolaamuzeum/>),
- Emailové rozhraní Gmail pro komunikaci prostřednictvím elektornické pošty (účet marketa.kristkova@gmail.com).

3.4.2 Průběh výzkumu

Výzkum proběhl podle plánu, zaznamenala jsem jedinou negativní reakci ze strany muzea, které se odmítlo na výzkumu podílet, s argumentem, že mne nikdo neautorizoval pro zjišťování těchto informací a pracovníci muzea nejsou ochotni dobrovolně se podílet na tomto výzkumu.

Mimoto jsem zaznamenala řadu pozitivních a podpůrných reakcí ze strany muzeí včetně jedné nabídky spolupráce na koncepci nabídky programů školám.

3.5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Jako podklad pro ověření hypotéz přikládám tabulky

- Četnost odpovědí na jednotlivé otázky
- Výstupy z dotazníku (které obsahují i popis zjištění u jednotlivých otázek)

3.5.1 Závěry k jednotlivým hypotézám

Cíl 1: Ověření vhodnosti nabídky edukačních programů muzeí školám

Hypotéza 1:

Většina muzeí nepracuje systematicky s RVP

Závěr 1: Hypotéza je ověřena

Pouze 40% muzeí, která deklarovali orientaci na spolupráci se školou, se věnují práci s cíly RVP.

Hypotéza 1.2:

Nabídka edukačních programů muzeí v hlavním městě Praze pokrývá většinu edukačních cílů (kompetencí, obsahů vzdělávacích oblastí a průřezových témat) definovaných v RVP pro MŠ, ZŠ a Gymnázia.

Závěr 1.2: Hypotéza je ověřena

Nabídka muzeí pokrývá většinu edukačních cílů. Některé cíle jsou pokryty nabídkou pouze jednoho muzea, několik jednotek cílů zůstaly zcela nepovšimnuty (celkem 8 ze 46 položek, tedy 17%).

Hypotéza 1.3: Muzejní pracovníci si málo uvědomují skutečnost, že výuka v muzeu je součástí procesu učení žáků, jehož část se odehrává v muzeu, ale který má být iniciován a završen reflexí ve školním prostředí.

Závěr 1.3: Hypotéza je ověřena

Pouze 20% muzeí uvádí, že je nutná příprava i následná práce učitele.

Hypotéza 1.4: Muzea nekladou důraz na obsahy kurikula, které se týkají celoživotního vzdělávání a kulturního dědictví

Závěr 1.4: Hypotéza je ověřena

Méně než 50% muzeí, které pracují s RVP pro příslušný vzdělávací stupeň, označilo položku Kompetence k učení a Umění a kultura, které se přímo vážou k rovinám cílů zmíněných v této hypotéze.

Hypotéza 1.5: Muzea nemají zpracovanou strategii komunikace se školami a učiteli.

Závěr 1.5: Hypotéza je ověřena

V bodě 2.5. Přístup ke školám uvedlo 40% respondentů, že nemají formalizovaný proces pro dopřednou a zpětnou vazbu. Je vhodné upozornit na následující bod 2.6. Způsob oslovování škol a učitelů, ze kterého je patrné že živelná aktivita na tomto poli probíhá. Není však systematická.

Cíl 2: Ověření struktury informací, které muzea mohou používat pro popis nabídky edukačních programů

Hypotéza 2: Nabídka edukačních programů muzeí může být popsána pomocí následujících charakteristik

- Identifikační údaje muzea
- Spolupráce se školou
- Způsob práce se školními skupinami
- Nabídka školám
- Detailní popis nabídky školám podle oblastí RVP

Závěr 2: Hypotéza je ověřena

V bodě dotazníku, kde mají respondenti možnost vložit komentář, nebyl zaznamenán ani jeden negativní komentář.

3.5.2 ZÁVĚR

Vzhledem k tomu, že dostupná literatura na zkoumané téma nepodává relevantní data, mohu výsledky výzkumu porovnávat s hypotézami, které jsem formulovala v teoretické části mé práce.

Shrnutí ověření hypotézy cíle 1: orientace muzeí na potřeby školy

Ze strany muzeí skutečně existuje široká nabídka pro spolupráci se školami, zejména pro druhý stupeň základních škol. Je však nutno konstatovat, že nabídka nevychází ze vzdělávacích cílů rámcových vzdělávacích programů a že muzea systematicky nesledují další dvě roviny cílů - muzeum jako předmět, obsah výuky a muzeum jako místo pro setkání s informálním vzděláváním.

Je možné, že žádané cíle jsou během spolupráce s učitelem a žáky splněny, není to však plánovaný proces.

Dovoluji si proto tvrdit, že muzea jako celek nejsou připravena na profesionální spolupráci se školou, přestože existují četné a čestné výjimky.

Shrnutí ověření hypotézy cíle 2: struktura popisu nabídky edukačních programů

Domnívám se, že vazba na vzdělávací cíle RVP je velkou příležitostí pro etablování spolupráce školy a muzea. Pokud vznikne databáze nabídky muzeí založená na této informaci (vhodně a doplněná o další informace, které pojmenují specifičnost nabídky daného muzea, například typu sbírek, typu vzdělávacích aktivit apod.), může se stát muzeum významným zdrojem při budování školního kurikula.

Tato pasivní nabídka by měla být doplněná systémem aktivní komunikace mezi školou a muzeem, či, lépe, muzejním pracovníkem a učitelem, aby byl zajištěný celek procesu učení a aby se zvyšovala efektivita edukačních programů díky dopředné a zpětné vazbě.

4. ZÁVĚR DIPLOMOVÉ PRÁCE

V této diplomové práci jsem pojmenovala tři oblasti, kterým se edukace v muzeu může věnovat: muzeum jako

- prostředník pro naplňování cílů kurikula,
- předmět výuky coby kulturní a společenský fenomén
- instituce poskytující informální vzdělávání

Podrobila jsem důkladné analýze dokumenty, které formulují záměry vzdělávací soustavy a zjistila, že muzeum jako instituce do ní patří nepřímo, coby představitel informálního vzdělání. Jeho pozice je navíc oslabena i řídkým výskytem jeho citování v příslušných dokumentech, a to i na úrovni rámcových vzdělávacích programů.

Mimoto jsem specifikovala řadu problémů, které musí škola i muzeum vyřešit, pokud chtějí úspěšně spolupracovat. Obě instituce mají vlastní identitu a bylo by zhoubné, aby o ni kvůli spolupráci přicházely. Z analýzy vyplynul závěr, že větší motivaci pro tuto práci by mělo mít muzeum, protože je na spolupráci se školou závislejší než škola na spolupráci s ním.

V empirické části práce jsem zkoumala, zda jsou muzea ve vybraném regionu (hl. město Praha) na profesionální spolupráci připravena. Z výsledků dotazníkového šetření je patrné, že některá jednotlivá muzea jsou plně orientovaná v problematice potřeb školy, obecný model to však zatím není.

Přesto existují dva důvody k optimismu. Prvním je evidentní snaha o zvýšení kvality spolupráce na praktické rovině (vzdělávání muzejních pracovníků v muzeopedagogice, zájem o muzea na straně Výzkumného ústavu pedagogického) a druhým je samotný zájem muzeí a škol, díky kterému již nyní, kdy nejsou vzdělávací, bezpečnostní a další předpisy vůči této spolupráci příliš vstřícné, probíhá řada aktivit, které mohou výborně sloužit jako příklady dobré praxe.

Za nejcennější část své práce považuji vytvoření struktury databáze, kterou by mohl využít www.RVP.cz či jiný metodický portál a která by významně zvýšila dostupnost informací o nabídce edukačních programů v muzeích, což považuji za nezbytný předpoklad pro zahájení spolupráce mezi školou a muzeem.

5. SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

- BRABCOVÁ Alexandra ed.: Brána muzea otevřená, Praha, 2003, ISBN 80-86213-28-5
- ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE: Kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání a školských služeb České školní inspekce na školní rok 2009/2010, /on-line/ dostupné na <http://www.csicr.cz/upload/Krit%C3%A9ria%20hodnocen%C3%AD%20na%20%C5%A1koln%C3%AD%20rok%202009-2010.pdf>
- DOUBRAVOVÁ, Jarmila: Sémiotika v teorii a praxi, Proměny a stav oboru do konce 20. století. Praha, Portál 2002, ISBN: 80-7178-566-0
- DRAHOTUŠSKÁ Silvie: Muzejní lektoři a jejich spolupráce s dětským návštěvníkem, dizerační práce FF MU Brno, 2008 /on-line/ Dostupné na http://is.muni.cz/th/179926/ff_b_a2/Bakalarska_prace_II..txt, 2010-04-01
- DURBIN, Gail, MORRIS, Susan., WILKINSON, Sue: Učení z předmětů (manuál učitele). Praha, Open Society Fund, 2001
- DVOŘÁK Dominik: Andragogika: Základní paradigmaty a terminologie andragogiky, přednáška, 4. 1. 2007, Čechovice
- FONTANA, David: Psychologie ve školní praxi, Portál 2003, s. 214, ISBN 80-7178-626-8
- HAVLŮJOVÁ, Hana: Zlínská konference muzejních a galerijních pedagogů 2009, /on-line/. Dostupné na http://muzeum.zlin.cz/docs/havlujova_uvod.pdf, 2010-04-01.
- HORÁČEK, Radek. Galerijní animace a zprostředkování umění : poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 1998. ISBN 80-7
- ICOM, Profesionální etický kodex muzeí 2002, /on-line/ dostupné na <http://www.cz-icom.cz/doc0008.html>, 2010-04-01
- JUST Vladimír: Velký slovník floskulí, Praha 2009, ISBN:978-80-7335-185-4
- KAŠOVÁ Jitka; TOMKOVÁ Anna, DVOŘÁKOVÁ Markéta: Učíme v projektech, Portál, Praha 2009, ISBN: 978-80-7367-527-1
- KIRCHNER, J. a kol. Pedagogicko-psychologické aspekty prožitku. Ústí nad Labem: UJEP, 2005, ISBN 80-7044-692-7

KUŽEL, Stanislav. Interpretace v muzeu, aneb : den bez divochů a průvodců. Praha : Open Society Fund, 1999

MAREŠ Jiří , PRŮCHA Jan , WALTEROVÁ Eliška: Pedagogický slovník, Praha 2003, ISBN: 80-7178-772-8

MAREŠ Jiří: Styly učení u žáků a studentů, Portál, Praha 1998), ISBN 80-7178-246-7

MŠMT ČR: Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008 - 2015), 2007 /on-line/ dostupné na http://www.msmt.cz/uploads/soubory/zakladni/JC_SVUR.doc, 2010-04-01

MŠMT: Bílá kniha vzdělávání, 2002, /on-line/ dostupné na <http://www.msmt.cz/files/pdf/bilakniha.pdf>, 2010-04-01

NÁRODNÍ ÚSTAV ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ: Strategie celoživotního učení ČR, 2006 /on-line/ dostupné na http://www.nuov.cz/uploads/Publikace/Strategie_celozivotniho_uceni_CR201206.doc, 2010-04-01

SLAVÍK, Jan. Od výrazu k dialogu ve výchově – Artefiletika. Praha : Karolinum UK, 1997. ISBN 80-7184-437-3.

ŠOBÁŇ Marek; HRBEK, David; HAVLÍK Vladimír : Škola muzejní pedagogiky 6,

ŠUSTA Jiří: Obsah webu muzea a jeho použitelnost a přístupnost, diplomová práce FFMU Brno, 2008/on-line/ dostupné na http://is.muni.cz/th/217340/ff_b/, 2010-04-01

Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2007, ISBN 978-80-244-1871-1

Vláda ČR: Školský zákon, /on-line/ dostupné na : http://www.msmt.cz/uploads/soubory/zakony/Uplne_zneni_SZ_317_08.pdf, 2010-04-01

VUP Praha: Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. ISBN 978-80-87000-11-3.

VUP Praha: Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha : Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004,. ISBN 80-87000-00-5

VUP Praha: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. 2.vydání. Praha: ÚIV, 2006. ISBN 80-87000-02-1.

ŽALMAN, Jiří : Muzeum a škola, 2004 , /on-line/dostupné na <http://aplikace.msmt.cz/doc/NHMuzeumaskolax.doc>, 2010-04-01

6. PŘÍLOHY

1. ČETNOST ODPOVĚDÍ NA JEDNOTLIVÉ OTÁZKY

2. VÝSTUPY Z DOTAZNÍKU

které obsahují i popis zjištění u jednotlivých otázek

3. TYPY VZDĚLÁVACÍCH AKTIVIT

4. MIMI-MUZEUM